

Erciyes

Aylık Fikir ve Sanat Dergisi

(Ulusal Hakemli Dergi)

ISSN: 1300-4689

Sahibi ve Yazı İşleri Müdürü

Âlim GERÇEL

Genel Yayın Müdürü

Ömer BÜYÜKBAŞ

Düzenleyiciler

Prof. Dr. Önder ÇAĞIRAN, Prof. Dr. Remzi KILIÇ

Dr. Ahmet KAYASANDIK, Mehmet BİLGEHAN

HAKEM HEYETİ

Prof. Dr. Ahmet BURAN (Fırat Üniversitesi)

Prof. Dr. Ahmet CİHAN (İstanbul Medeniyet Üniversitesi)

Prof. Dr. Ali Berat ALPTEKİN (Necmettin Erbakan Ü)

Prof. Dr. Atabey KILIÇ (Erciyes Üniversitesi)

Prof. Dr. Erdoğan BOZ (Eskişehir Osmangazi Ü)

Prof. Dr. Gürer GÜLSEVİN (Ege Üniversitesi)

Prof. Dr. Hatice ŞAHİN (Uludağ Üniversitesi)

Prof. Dr. İlyas GÖKHAN (Nevşehir Hacı Bektaş Veli Ü)

Prof. Dr. Kemal GÖDE (S. Demirel Ü'nden Emekli)

Prof. Dr. Mehmet İNBAŞI (Erciyes Üniversitesi)

Prof. Dr. M. Metin KARAÖRS (Erciyes Ü'nden Emekli)

Prof. Dr. Metin ÖZARSLAN (Hacettepe Üniversitesi)

Prof. Dr. Mustafa KESKİN (Erciyes Üniversitesi)

Prof. Dr. Mustafa SEVER (Gazi Üniversitesi)

Prof. Dr. Mustafa TURAN (Gazi Üniversitesi)

Prof. Dr. Nevzat ÖZKAN (Erciyes Üniversitesi)

Prof. Dr. Osman YILDIZ (Süleyman Demirel Üniversitesi)

Prof. Dr. Önder ÇAĞIRAN (Erciyes Üniversitesi)

Prof. Dr. Remzi KILIÇ (Erciyes Üniversitesi)

Prof. Dr. Tuncer GÜLENSOY (Erciyes Ü'nden Emekli)

Prof. Dr. Zeki KAYMAZ (Ege Üniversitesi)

Doç. Dr. Bayram DURBİLMEZ (Erciyes Üniversitesi)

Dr. Ahmet KAYASANDIK (Abdullah Gül Üniversitesi)

Mehmet ÇAYIRDAĞ (Erciyes Üniversitesinden Emekli)

Yaşar ELDEN (Erciyes Üniversitesi)

Yazışma Adresi

Erciyes Dergisi, P.K. 218, 38002 KAYSERİ
Telefon – Belgeç: 0 352 231 73 03

İdare Yeri

Sahabiye Mahallesi Muhtarlığı
Kalenderhane Sokağı, Nu.: 8
38010 Kocasinan/KAYSERİ

Ağ sayfası: www.erciyesdergisi.com

E-posta: bilgi@erciyesdergisi.com

erciyesdergisi@mynet.com

alimgercel@mynet.com

İÇİNDEKİLER

SAYFA

1944 Irkçılık-Turancılık Davası (Tutuklamalar-Muameleler-İşkenceler)	
Alim GERÇEL- Mehmet BİLGEHAN.....	1
Garip Sandım Kendimi (Şiir)	
Prof. Dr. Önder ÇAĞIRAN.....	8
Kendi Nefsimizden Yaratıldık Ama	
Ben Anadolu'nun Banu Çiçeklerinden Biriyim	
Gülşen BİLGEHAN.....	9
Kimi Seçersin? (Şiir)	
Mesut İlkey YANIK.....	13
Çukurova'da Karacaoğlan Çığırnak	
Dr. Halil ATILGAN.....	14
Erciyesle Söyleşi (Şiir)	
Yüksel Satoğlu GEMALMAZ.....	17
Silifke Yöresinde Yaşayan Tahtacı Oymakları	
Öğr. Gör. Dr. Sonat SEYHAN.....	18
Muhsin İlyas Subaşı'nın Şiirlerinde Anne-Çocuk Teması	
Sait ÖZER.....	19
Ve Kalem Yazıyor	
Mahmut DERİN.....	22
Bir Çaresi Olmalı (Şiir)	
Zübeyde GÖKBULUT.....	22
Cumhuriyet Tek Alternatifi	
Hasan TULÜCEOĞLU.....	23
Üç Çeşit İnsan!	
Mehmet Dursun AKSOY.....	24
Atalar Sözü Güzellemesi (Şiir)	
Bekir OĞUZBAŞARAN.....	25
Okunmayan Kitap (Sızlar)	
Ali Rıza MALKOÇ.....	26
Ölümünün 23.Yılında Kırşehirli Şemsi Yastıman'ı Anıyoruz	
Abdülkadir GÜLER.....	27
Günümüzde "Ayaklı Kütüphaneler" ve	
Şaban Özkaramete	
Abdullah SATOĞLU.....	30
Beni Askere Alsınlar (Şiir)	
Gamze NİĞDELİOĞLU.....	31
Dumanlı'da Duman Yok	
Mehmet BİLGEHAN.....	32
Berceste Mısralar	
M. Nihat MALKOÇ.....	33

Fiyat Tarifesi (KDV dâhil)

Sayısı: 10 TL

Yıllık abone bedeli: 90 TL

Resmî abone bedeli (Taahhütlü): 120 TL

Yurt dışı abone bedeli: 40 Euro – 50 Dolar

Dergimiz öğretmen ve öğrencilere %10 indirimlidir.

Reklam bedeli: Reklam sahibinin lütfuna tâbidir.

Havaleleriniz için posta çeki hesabı: Âlim Gerçel, 116866

Vakıfbank Kocasinan Şb. IBAN: TR590001500158007286226630

Baskı

Geçit Matbaacılık ve Yayıncılık San. Tic.

Oymaağaç Mah. 5067. Sok. Nu.: 4-C Mobilyakent Kocasinan/KAYSERİ

Telefon: 0352 320 48 61, Belgeç: 320 48 54

www.gecityayinevi.com E-posta: gecitmatbaacilik@hotmail.com

YIL: 40 ★ SAYI: 472 ★ NİSAN, 2017

1944 İRKÇILIK-TURANCILIK DAVASI (TUTUKLAMALAR-MUAMELELER-İŞKENCELER)

Alim GERÇEL
Mehmet BİLGEHAN

Özet

Türkçülük, Osmanlı Devleti'ndeki Türk unsurunun kozmopolit bir yapıdan şuurulu bir kültürel anlamda Türkçülüğe yönelmesini sağlar. 1937 yılına kadar Türkçülük devlet faaliyetlerinde önemli rol üstlenmişken 1939-1945 yılları sıkıntılı bir dönem yaşar. Türk milliyetçiliğinin devlet katındaki itibarlı konumunu kaybettiği görülür. Ancak, siyasi iktidarlar milliyetçilik faktörünü amaçları için kullanmaya çalışırlar. Milliyetçilikten boşaltılan yere ise, kozmopolitizm ve komünizm çevreleri yerleştirilir. Almanların yenilmesi üzerine Sovyet Rusya'ya karşı gösterilecek bir suçlu aranır. İrkçılık- Turancılık adı altında bir dava açılır ve 3 Mayıs 1944 davasının Nazi yanlısı, anti Sovyet ve antikomünist hükümeti devirmeyi amaçlayan bir dava olarak algılanmasına çalışılır. Aslında 3 Mayıs gösterileri, Türk milliyetçilerinin ilk defa ortaya koyduğu tavır ve tepkidir. Türkçülerin asıl amacı: Hür bir seçim yapılmadığı, meclisin milleti temsil etmediği, meziyetsiz insanların kayırıldığı, Cumhuriyetin lâfta kaldığı, diktatörlük bir idare olduğu, istismar ve istibdatla memleketin idare edildiği, halkın sefalet içinde inim inim inlediği görüşlerine dayalıdır. Bu görüşler de Türkçülerin sadece mektuplarla tespitinden ibarettir. Dava İnönü'nün yönlendirmesi hükümet darbesine dönüştürülür. Ancak dava bekleedikleri gibi sonuçlanmaz. Bu dava Türkçülüğün aksiyon olarak devamını sağlarken, millî şef İnönü'nün zayıflamasına hatta Türk siyasi hayatından silinmesine neden olur.

Anahtar Kelimeler: Türkçülük, Turancılık, hükümet darbesi, sıkıyönetim, sıkıyönetim mahkemesi, kominizm, panturanizm, Nazizm, İnönü, Sabahattin Ali, Sabit Noyan, İnönü

Giriş

Türkçülük ve Türk Milliyetçiliği, Osmanlı Devleti'nin kozmopolit bünyesi içinde eriyen Türk unsurunun kendine gelmesi, varlığına ve birliğine şuur edinmesi ihtiyacına cevap vermiş ve bu oluşumlarla birlikte Türkçülük şeklini almıştır. Bu Türkçülük daha sonraları Lozan Antlaşması ile siyasi sınırları tespit edilen bir ülkenin Kurtuluş mücadelesiyle millî övünçlere dönüşmüştür. Türk Milliyetçiliği son merhalede ise devlet faaliyetlerine komutlar veren bir sosyal siyaset prensibi şekline bürünmüş ve bu hâliyle 1937 değişikliği ile birlikte Anayasanın ikinci maddesine girmiştir¹.

Türkiye Cumhuriyeti'nin, yakın tarihinde geçirdiği en sıkıntılı dönem 1939-1945 yıllarıdır. Bu dönem aralığında Türkiye, II. Dünya Savaşı'na fiilen katılmamış olmasına rağmen, II. Dünya Savaşı yıllarının ve sonrasında iktisadi ve siyasi sıkıntılarının nasibini alan devletlerden birisidir². Avrupada savaşın başlaması ile birlikte Türkiye'de ihtiyaten seferberliğe gidilerek bir milyona yakın kişi askere alınmış, savunma ihtiyacı için bir önceki döneme oranla ülke gelirinin büyük bir bölümü

ayrılmıştır. Bu gelişmeler ülkede aşırı fiyat artışlarına, hayat pahalılığına ve temel ihtiyaç maddelerinin temininde sıkıntılara yol açmıştır. Piyasada aranan temel ihtiyaç maddelerinin yokluğu yanında hükümetin ordu ihtiyaçları için elde edilen ürünün belli bir kısmına el koyması ve bunun temini için ister istemez uygulanan baskılar, halk üzerinde olumsuz tesirlere yol açmıştır. II. Dünya Savaşı'nın iktisadi anlamdaki sıkıntıları, Türkiye'de büyük bir sefalete neden olmuş, sefaletin artışı ise siyasi buhranı da beraberinde getirmiş, bu durum da ülkede paylaşımçılığı temel ilke hâline getiren komünizmin kamçılanmasına ve halktan bazı kesim tarafından Kızıl Rusya lehinde propagandaların yapılmasına sebep olmuştur³.

Bunun yanı sıra Türk Milliyetçiliğinin ilmî ve kültürel anlamda merkezi konumunda olan Türk Ocakları, 1931 yılında kapatılmış ancak buna rağmen Türk Milliyetçileri faaliyetlerine son vermemişlerdir. 1931 yılında II. Dünya Savaşı'nın başladığı 1939 yılına kadar milliyetçi faaliyetler imkânlar dâhilinde gizli olarak yürütülmüştür. Bunun yanı sıra aralıklı dönemlerde siyasi iktidarlar milliyetçilik faktörünü amaçları doğrultusunda

1 Mustafa Keskin, Atatürk'ün Millet ve Milliyetçilik Anlayışı, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara 1999, s. 9-10.

2 Şevket Süreyya Aydemir, İkinci Adam, C. 2, Remzi Kitabevi, İstanbul 2000, s. 345.

3 Semih Yalçın, "3 Mayıs Türkçüler Gününün Menşei Üzerine" Ülkü ocakları.org., s.1.

kullanmaya çalışmışlardır⁴.

Bu siyasi atmosferde Türk Milliyetçiliği, II. Dünya Savaşı öncesinde birtakım Türk Milliyetçisinin yazılarıyla ve fikirleriyle temsil edilmeye çalışılmıştır. 1939 yılında Zeki Velidi Togan, Peyami Safa, Ali İhsan Sabis, M. Sadık Aran ve Abdülkadir İnan'ın yazılarını yayınladığı Bozkurt Dergisi, 1941 yılında Orhan Seyfi Orhon'un çıkarttığı Çınaraltı dergisi, 1943 yılında yayına başlayan Gökboru dergisi II. Dünya Savaşı sırasında yayınlanan milliyetçi dergilerdendi. Bu dergilerin ortak amacı Kızıl Rus'un yaymış olduğu komünizm tehlikesini bertaraf edip halkta bir millî bilinç uyandırabilmek ve bunu daima canlı tutabilmektir. Türkçülük akımına bayraktarlık etmiş olan yazar, şair ve eğitimci olarak Nihal Atsız'ı Türkçülük milliyetçilik ve Turancılık fikrinin, idealizmin sembolü durumuna getiren 1930'lu yıllarda başlayan yazılarıyla ve eserleriyle Türk gençliğini aydınlattı. Nihal Atsız, Reha Oğuz Türkkan tarafından çıkartılan Adsız Mecmua, Orkun, Ötüken, Bozkurt, Çınaraltı ve Tanrıdağ dergilerinde Türkçülük ve Turancılık ihtiyatlı bir şekilde tartışılmaya başlanmıştır. Hüseyin Namık Orkun'un Hâkimiyet-i Millîye Gazetesi'nde ve Türk Yurdu, Ülkü, Varlık, Millet, Türklük, Bozkurt gibi dergilerde; Türk efsaneleri, Türk destanları, Türk boyları üzerine yazıları yayınlandı.

Bu dönemde üniversitelerde okutulan "İnkılap Tarihi Dersleri" ve "Atatürk İhtilali" adıyla yayınlanan Mahmut Esat Bozkurt'un kitabı Turan ideallerini çağrıştıran açık ifadeler taşımaktadır⁵. Mesela, "Devlet işlerinin başına devletin kurucusu olan kavimden başkaları gelince o devlet ortadan kalkar. Yani millet istikbalini kaybeder. Örnek mi istersiniz? İşte Abbasiler, işte Endülüs, işte Osmanlılar... Yeni Türk Cumhuriyetinin devlet işlerinin başında mutlaka Türkler bulunacaktır. Türk'ten başkasına inanmayacağız." gibi. Bütün bunların yanı sıra asker ve sivil yatılı okullara alınacak öğrencilerin Türk ırkından olması şartı gazetelerde yayımlanarak, okullara giriş şartları arasında yer almıştır⁶.

4 Yalçın, age., s.2.

5 Yalçın, age., s.3.

6 Alparslan Türkeş, 1944 Milliyetçilik Olayı, Kamer

İsmet İnönü'nün cumhurbaşkanlığı dönemi olan 1938 ilâ 1950 arası, Türkiye Cumhuriyeti'nin, kuruluş esprisinin büyük oranda ortadan kaldırılmış olduğu, Türkiye'ye ve Türk milliyetçiliğine büyük zararların verildiği kara ve talihsiz bir devir olarak tarihte yerini almıştır. Bu dönem, sadece sıradan bir devlet veya cumhurbaşkanı değişikliği değil, bir zihniyet değişikliği; bir cumhurbaşkanı yerine bir başkasının değil bir zihniyetin yerine bir başkasının ikâme olması diye yorumlanabilir⁷.

Bu dönemin göze çarpan özelliğine bakıldığında Türk milliyetçiliğinin devlet katındaki itibarlı konumunu kaybettiği görülür. Artık bu tarihten itibaren Türkiye'de Türk milliyetçiliği, ana vatan dışında yaşama alanları aramaya başladığı görülür. Ayrıca bu dönemde devlet içerisinde din karşıtlığı, gelenek karşıtlığı, pozitivistlerin etkileri derinleşerek devam etmiş, buna milliyetçilik karşıtlığı ve hatta düşmanlığı da eklenmiş, milliyetçilikten boşaltılan yere ise, kozmopolitizm ve komünizm yerleşmeye başlamıştır. Komünizm, devlet tarafından benimsenmiş olmamakla beraber, sayıca az fakat etkin bir entelektüel zümre arasında, dinin, geleneklerin pasifize edilmesinin yanında bir de milliyetçiliğin pasifize edilmesinin hasil etmiş boşluğu doldurmakta belirli bir başarı kazanmıştır. Kozmopolitizm konusunda ise Hasan Ali Yücel'in tercümelemeleri önemli göstergelerdir⁸.

Bu arada Türkiye'nin II. Dünya Savaşındaki durumu stratejik konumunun önemi dolayısıyla, gerek müttefiklerin, gerek karşı tarafın Türkiye'yi kendi yanlarında savaşa çekebilmek için harcadıkları çabalar Türk siyasetinin kafasını epeyce karıştırmıştır. Fakat bunlara rağmen Türkiye'nin politikası ise savaşın dışında kalmak ve ülkeyi savaşın yıkıntılarında koruma isteği olmuştur. Almanya gerekli gördüğünde I. Dünya Savaşında yaptığı gibi II. Dünya Savaşında Sovyetler Birliği'ne saldırısından sonra Türkiye'yi savaşta kendi safına çekebilmek için Turancı akımları desteklemiştir⁹.

Yayınları, İstanbul 1992, s. 28.

7 Durmuş Hocaoğlu, Laisizm'den Milli Sekülerizm'e, Selçuk yayınları, Ankara 1995, s.106.

8 Hocaoğlu, age., s.117.

9 Yalçın, age., s. 8.

Böylelikle Türk hükümetini Almanya'nın yanında savaşa girmesi için harekete geçirmeye çalışmış ve bu sayede Türkiye üzerinde baskı kurmak istemiştir. Almanya'nın bu politikasına karşılık olarak İsmet İnönü Rusya'ya karşı bir birlikteliğin ancak Rusya'nın kesin mağlubiyeti neticesinde olabileceğini söyleyerek Rusya'nın egemenliğinde yaşayan Türklerin beklentilerini de boşa çıkarmıştır.

Görüldüğü gibi Türk hükümeti, resmî politikada ilke olarak, panturanist eğilimleri reddetmiştir¹⁰. Türkiye'de Alman ordularının 1942'de Kafkaslara doğru ilerlemesi sırasında panturanist Alman propagandası artmış ve yoğunlaşmıştı. Cumhuriyet, Tasvir ve Vakit gazeteleri Alman yanlısı olarak bilinirlerken daha sonraları bu gazeteler dava sırasında tamamen Türkçülük ve milliyetçilik aleyhi bir tutum takınmışlardır. Dönemin etkin sayılabilecek gazetelerinin tavırlarını bu derece ani ve kesin hatlarla değiştirmelerindeki en önemli sebebi Millî Şef İnönü'nün basın üzerindeki tesirinin de güçlü olmasıyla izah etmek mümkündür¹¹.

Almanya'nın iç ve dış politikayı bu şekilde yönlendirmesi, halkoyunda 3 Mayıs 1944 davasının Nazi yanlısı, anti Sovyet ve antikomünist hükümeti devirmeyi amaçlayan bir dava olarak algılanmasına yol açacaktır. Türk hükümetlerinin Turancılığı aktif olarak desteklemekten vazgeçmesi ve Sovyetlerin yanında yer almaya başlaması üzerine Almanya Türkiye'de bu tür hareketleri kışkırtmaktan vazgeçmiştir¹². II. Dünya Savaşının genel seyri içinde, Rus ordularının Avrupada ilerlemeleri ile orantılı olarak Türkiye'de komünist faaliyetler artmıştır. Ruslar galip geldikçe komünistler birer birer açığa çıkarak Rusların Polonya ve Balkanlar'dan sonra Türkiye'yi de işgal edeceği söylentisi yayılmıştır.

Rusya'nın II. Dünya Savaşı sırasında bir takım işgallere giriştiği dönemde İsmet İnönü belki de Türkiye'nin işgal edilmesi endişesiyle Sovyet yanlılarının faaliyetlerine göz yummuş ve bu dö-

nemde komünist faaliyetler başlamıştır¹³. Türkiye Gizli Komünist Partisi şefi Dr. Şefik Hüsnü'nün Moskova'ya gönderdiği gizli raporda, "1943 baharından 1944 baharına kadar olan sene, harp devresinin en verimli ve hareketimizin kredisini azami yükselten sene oldu"¹⁴ demesi bu tür faaliyetler hakkında açıkça bilgi vermektedir. O dönemde milliyetçiliğe, dış Türklere, milliyetçilere pervasızca saldıran ve çok sayıda bastırılıp bedava dağıtılan broşürler, komünist neşriyatın işlerini iyi yaptıklarını gösteriyordu.

1939'da Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesinde açılan felsefe kürsüsüne Pertev Naili Boratav, Niyazi Berkes gibi belli fikri yapıda kimselerin alınması Millî Eğitim Bakanlığı tarafından milliyetçi neşriyata karşı alınacak tedbirlerin rapor hâlinde hazırlanması, sosyalist ve komünist "Yurt ve Dünya" ve "Adımlar" mecmualarına Millî Eğitim Bakanlığının abone olması, Millî Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel zamanında bakanlık tarafından basılan 496 klasik eserin içinde 63 Rus klasiğinin yer alması, komünist bir derleme şiir kitabının bütün okullara tavsiye olunması bu dönemin komünist faaliyetleri arasında yer almaktadır¹⁵. Yine Sabahattin Ali ve Nazım Hikmet'in himaye edilmesi bu tür faaliyetlere bir diğer örnektir. Tan gazetesi de dönemin komünist basınının önde gelen gazetelerindendir.

5 Ağustos 1942'de Türkiye Büyük Millet Meclisi kürsüsünde Başbakan Şükrü Saraçoğlu'nun okuduğu programda "Biz Türküz, Türkçüyüz ve daima Türkçü kalacağız. Bizim için Türkçülük bir kan meselesi olduğu kadar bir vicdan ve kültür meselesidir. Biz azalan ve azaltan Türkçü değil, çoğalan ve çoğaltan Türkçüyüz ve her zaman da bu istikamette çalışacağız." şeklinde konuşur. İşte bu konuşma 3 Mayıs 1944 olaylarının sebebi olarak gösterilen iki mektubun çıkış noktasıdır ki bu mektupların yankıları insanları sokağa dökmüştür.

II. Dünya Savaşı devam ettiği sırada zamanın

10 Cemil Koçak, Türkiye'de Millî Şef Dönemi, C. I, İstanbul 1996, s. 660.

11 Yalçın, age., s. 9.

12 Fahir Armaoğlu, 20. Yüzyıl Siyasi Tarihi, 1914-1995, C.I-II, Alkım yayınevi, Ankara 2002, s. 411.

13 Yalçın, age., s. 11.

14 Mustafa Müftüoğlu, Çankaya'da Kâbus, İstanbul 1974, s.10-14.

15 Yalçın, age., s. 11.

başbakanının böyle bir konuşma yapması oldukça dikkat çekici ve manidardır. Atatürk ülküsüne inanmış ve onun çizgisinde bir Türkçü başvekil, o dönem Türkiye’inde hele hele mecliste pek rastlanmayan bir durum değildir. Saraçoğlu’nun bir konuşmasına sığdırdığı bir paragraflık söz dizisi, Türkçü çevrelerde şükran duygularıyla ve çoğunlukla benimsenmiştir. Türkçülerin önde gelenlerinden biri olan Hüseyin Nihal Atsız, başbakanın bu milliyetçilik anlayışına kayıtsız kalmak istemez ve Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı Şükrü Saraçoğlu’na iki açık mektup yazar.

Nihal Atsız’ın açık mektupları Cumhuriyet devri basın tarihinde mühim bir yer tutar. Bugün serbest yazıp söyleme hususunda birer kahraman kesilen pek çok yazar o günlerde tek parti devrinin ve şahıslarının şakşakçılığını yaparken, Atsız’ın herkese ve her şeye rağmen bu mektubu yazması kolay cesaret edilemez oldukça mühim bir hadisedir¹⁶. Cumhuriyet döneminde bir bakan hakkında böyle aleni bir tenkit görülmüş, işitilmiş değildir. Böyle açık ve şiddetli ithamlara cesaret eden olmamıştır. O dönemde bakanları ve başbakanı eleştirmek de takdir etmek de yalnız millî şefe ait bir imtiyazdır. Üstelik devrin Millî Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel, İsmet İnönü’nün gözüne girmiş, takdirini kazanmış bir şahsiyettir. Mektupların ilk tesirinden sonra Atsız’ın bu cesaretinin bedelini nasıl ödeyeceği merak konusu olmuştur. Hüseyin Nihal Atsız’ın eleştirisi oklarından sert bir şekilde nasibini alan Sabahattin Ali, Millî Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel’in ve çevresindekilerin teşvikiyle Atsız’ın kendisine hakaret ettiği iddiasıyla hakaret davası açar. Atsız’ın yazdığı mektuplarda Irkçılık ve Turancılık ile ilgili bir şey bulunmamasına rağmen 1944 yılında Sabahattin Ali tahrik edilerek Atsız ve arkadaşları aleyhine açılan dava, yönünden saptırılarak ırkçılık ve Turancılık davası olarak millete empoze edilmiştir¹⁷.

Dönemin Başbakanı Şükrü Saraçoğlu’nun konuşmasıyla başlayan olaylar zinciri, Nihal Atsız’ın

mektuplarıyla devam etmiş, 3 Mayıs 1944 tarihli milliyetçilerin gösterisi ile sona ermiştir. 3 Mayıs gösterileri, Türk milliyetçilerinin cumhuriyet tarihimizde ilk defa ortaya koyduğu tavır ve tepkidir. İsmet İnönü’nün 19 Mayıs nutku ile yeni çehreye bürünen ve çok farklı, maksatlı bir bakış açısıyla “Turancılık Davası”na dönüşen hadiseler Cumhuriyet dönemi Türk siyasi tarihinde önemli bir nirengi noktası olmuştur. İsmet İnönü için olayların ilk ve önemli ismi durumunda olan Atsız’ı destekleyen Türk milliyetçilerine göre bu dava Türkçülüğü yıkmayıp güçlendirmiş, ancak İsmet İnönü’nün buna karşılık zayıflayıp zaman içerisinde yıkıldığı, görüş birliği olunan en önemli sonuç sayılabilir.

İrkçılık -Turancılık Davası Tutuklamalar ve Gelişimi

1944 yılında Başbakan (Başvekil) Şükrü Saraçoğlu’na hitaben o zamanlar bir edebiyat hocası (muallimi) olan Nihal Atsız bir açık mektup yayınlar (neşreder). Bu mektupta eğitim (maarif) kadrosu içindeki komünistlerin isimlerinden ve faaliyetlerinden bahseder. 20 Şubat 1944 tarihli mektupta Atsız demokrasi havarisi geçinen kişilere demokrasi vermiştir. Mektup ülke çapında tepkiler ve bir takım akislere sebep olur, nihayet Bulgaristan hududunda, Bulgaristan’a kaçarken öldürülen ve bahis konusu (mevzuubahis) açık mektupta ismi anılan (zikredilen) Sabahattin Âli, yazının sahibi Nihal Atsız aleyhine hakaret dâvası açar ve bunu yayımla (neşren) duyurur. Sabahattin Âli ile Nihal Atsız arasındaki dâva sırasında Ankara Üniversitesi gençleri Ankara’da, Türk uyruklu (tâbiyetli) komünistleri lanetlemek (tel’in) maksadıyla bir gösteri (nümayiş) tertip ederler. Bu nümayiş o zaman dahili ve harici emniyeti ihlâl maksadına matuf telâkki edilir ve bu suretle “İrkçılık ve Turancılık Dâvası” ortaya çıkar. O günün şartlarında en edepli (müeddep) bir lisan ile kaleme alınmış olan bu açık mektupta komünist olduklarından bahsedilen insanlar, daha sonra komünist olarak faaliyetleri ile artık ortaya çıkmış, çoğu hakkında çeşitli takibatlar açılmış kişilerdir. O zamanki Millî Eğitim Bakanı’nın (Maarif Vekilinin) ve emrinde çalışan (maiyetindeki) insanların bilerek veya bilmeyerek

16 Mustafa Müftüoğlu, Milliyetçiliğimizin Meseleleri ve Kurtuluş Yollarımız, İstanbul 1970, s. 18.

17 Yalçın, age., s. 11.

korudukları (himaye ettikleri) insanlar tarih önünde tamamen sabit olmuştur ki, komünisttirler. Çünkü bunların bir kısmı Bulgaristan'a kaçarken yakalanmış, bir kısmı ise çeşitli Avrupa ülkelerinde, Amerika'da, şurada burada komünist emellerine hizmet etmişlerdir.

1944 senesi 3 mayısında meydana gelen gösteriden (vâki nümayişten) sonra, Falih Rıfki Atay, Ahmet Emin Yalman gibi, geçmişin meşhur simaları, iç yüzleri (mahiyetleri) memleketçe bilinen (malûm olan) simalar bir yayın (neşriyat) kampanyası açarak kamuoyunu etkilemeye çalışırlar. Aynı zamanda, 19 Mayıs 1944 tarihinde Halk Partisi Lideri İsmet Paşa 19 Mayıs Stadyumunda bir konuşma yapar. Konuşmadan bazı kısımları bu soruşturmada (tahkikatta) önemli olmuştur: "İrkçılar ve Turancılar gizli tertipler ve teşkillere başvurmuşlardır. Niçin? Kandaşları arasında gizli fesat tertipleriyle fikirleri memlekette yürür mü? Hele Doğudan, Batıdan ülkeler gizli Turan cemiyetleriyle zapt olunur mu? Bunlar o cemiyetlerdir ki ancak devletin kanunlarını ve esas teşkilâtını ayakaltına aldıktan sonra başarılabilir. Çok gizli fikirler perdesi altında doğrudan doğruya Cumhuriyet Hükümeti, Büyük Millet Meclisi aleyhinde teşebbüsler karşısındayız. On yaşındaki çocuklarımızdan bize kadar derece derece, hepimizi aldatmak iddiasındadırlar. Bunlara karşı ilâçlar ister istemez acı, sert olacaktır."

Bir devlet reisi lalettayin bir nümayiş hâdisesinden dolayı bir kısım memleket evlâtları hakkında 19 Mayıs Stadyumunda bu şekilde konuşuyor, adliyeye intikal etmiş bir hâdisede hâkimlere bazı şeyleri dayatıyor, "Bunlar Turancılarıdır, gizli cemiyet kurmuşlardır, bir devletin ve meclisin mevcudiyeti aleyhinde birtakım gizli karışık teşebbüsleri vardır. Bunlara karşı ilâçlar ister istemez acı, sert olacaktır."

İnönü'nün bu konuşması Falih Rıfki Atay'lar, Zekeriya Sertel'ler, Ahmet Emin Yalman'lar ve benzeri (emsali) şahıslar tarafından onaylanıyor (teyid) ve birçok (müteaddit) makaleler yazılıyor, Türkçülere karşı bir karalama ve linç kampanyası başlatılıyor. Zamanın Maarif Vekili Hasan Âli Yü-

cel mal bulmuş mağribi gibi bu yazıları toplatıyor, İrkçılık-Turancılık adındaki eseri meydana getiriyor ve memleketin dört köşesinde bütün kütüphanelere dağıtıyor.

Aslında genel olarak İrkçi-Turancı eğilimleriyle yargılanmaya çalışılan Türkçülerin amacı aşağıdaki üç madde hâlinde ifade edilebilir:

1. Büyük Millet Meclisinin tayin suretiyle doldurulduğu, hür seçim yapılmadığı, meclisin milleti temsil etmediği, tepeden inme emirlerle meziyetsiz insanların kayırıldığı,

2. Cumhuriyetin lâfta, palavrada kaldığı, idare şeklinin hâlen diktatörlük olduğu,

3. Halk Partisinin istismar ve istibdatla memleketi idare ettiği, halkın sefalet içinde inim inim inlediği, diktatörlerin elinde evlâdıvatanın inim inim inlediği ve saire..."

Bu sözler tutuklanan kişilerin sözlü olarak ve aleni olarak ifade ettikleri amaçlar değildir. Bu sözler, bu sözler açıktan açığa da yazılmış sözler değildir. Bunlar, hakikati gören bir kısım memleket evlatlarının kendi aralarındaki dertleşmelerden ibarettir. Bu düşünceler birbirlerine yazdıkları mektup ve kâğıtlardan başka bir şey değildir. Yoksa ortada ne gizli bir cemiyet ne de bir teşkilât vardı. Sadece, evlâdıvatan (vatan evlâdı) tarafından bu meselelere sık sık temas ediyor ve dertleşiyorlardı. Ancak sonradan toplatılan bu mektuplar ve kâğıtlar vasıtasıyla bir takım suçlar icat ediliyor ve suçlular olarak 23 vatan evladı ortaya atılıyor ve ne yazık ki bir hükümet darbesi (darbe-i hükümet) teşebbüsüne kadar mesele uzatılıyor, 23 vatan evladı aleyhine büyütülüyordu (îzam ediliyordu).

Ankara'da yapılan gösteriler (nümayişler) gerçekte bir avuç Türkçü, milliyetçi memleket evlâdının komünistler aleyhine yapmış olduğu gösterilerdir (nümayişledir). 1944 senesi 3 mayısında yapılan gösteri (nümayiş) günü Ankara'da 140 - 150 kadar üniversiteli talebe Polis Vazife ve Salâhiyet Kanununun 18'nci maddesine istinaden tutuklanır (nezaret altına) alınır. Buraya kadar emniyet tedbiri olarak yapılan bu tutuklamalar maksadını aşarak o günün hükümeti tarafından

dış güçlere karşı, özellikle Sovyet Rusya'ya karşı hoş görünmek gayesine matuf olarak büyütülmüş. Bir hükümet darbesi olarak gösterilerek bir avuç Türkçü, ırkçı ve Turancı olarak nitelendirilerek (tavsif edilerek) darbeci olarak yargılanmaları için zemin hazırlanmıştır. Yapılan gösteri (nümayiş) Ankara'da vuku bulduğu hâlde, bir hukuki manevra ile İstanbul'a sevk etmişler, orada sıkıyönetim (örfi idare) mahkemesinin eline, emrine tevdi etmişlerdir.

Memleketin emniyeti aleyhine bu gizli cemiyetleri kendi maksatlarına göre yöneltmek (tevcih etmek) isteyen yabancı teşekküller de hareketsiz kalmamış ve bu suretle içten beliren fesat ve hıyanet hareketlerinde dış unsurların tesir ve müdahalesi de görünmüştür. Bu suretle hükümeti devirmek için cemiyet kurmak, hükümetin, Büyük Millet Meclisi'nin manevi şahsiyetlerini tahkir, millî menfaatlere muhalif hareket etmek, gayesi devletin Teşkilâtı Esasiye Kanunu ile muayyen olan ana vasıflarına muhalif millî hissiyatı sarsmağa, zayıflatmağa matuf propaganda yapmaktan suçlu ve mevkuf İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi doktora talebelerinden Reha Oğuz Türkkan, lise öğretmenliğinden çıkarılma Nihal Adsız, İstanbul Üniversitesi Türk Tarihi Profesörlerinden Zeki Velidi Togan, Yedek Asteğmen Nurullah Barıman, İstanbul Belediye murakiplerinden İsmet Tümtürk, Yedek Asteğmen Zeki Özgür, Yüksek Mühendis Mektebi 4'üncü sınıf talebelerinden Cihat Savaşfer, Aydın maliye tahsil şefi Hamza Sadi Özbek, Yüksek Mühendis Mektebi 4'ncü sınıf talebelerinden Fehiman Altan, Balıkesir Lisesi Edebiyat Öğretmeni Necdet Sançar, Ankara Konservatuar Direktörlüğünden vekâlet emrinde Orhan Şaik Gökay, Dahiliye Vekâleti evrak kalemi memurlarından Hikmet Tanyu, Dr. Üsteğmen Fethi Tevetoğlu, Piyade Üsteğmen Alparslan Türkeş, hâlen Adana Adliyesi hâkim namzetlerinden Sait Bilgiç, Ankara Gazi Terbiye Enstitüsü pedagoji zümresi talebelerinden Cemal Oğuz Öcal, Yedek Asteğmen Fazıl Hisarcıklılar, Yüksek Mühendis Mektebi 4'üncü sınıf talebelerinden Muzaffer Eriş, Ankara Gazi Terbiye Enstitüsü Tarih Öğretmeni Hüseyin

Namık Orkun, Yedek Tabip Yüzbaşı Hasan Ferit Cansever, temyiz mahkemesi evrak memurlarından Saim Bayrak, hâlen boşta Yusuf Kadıgil haklarında tutuklu olarak yargılanma başlamak üzere T.C. Sıkıyönetim Komutanlığı İstanbul 1 No'lu Sıkıyönetim Mahkemesinde yargılanmak üzere tutuklanırlar.

Teşkilâtı Esasiye Kanunu'nun ana vasıflarını ihlale matuf ırkçılık, Turancılık gayesi ile gizli cemiyet kurarak faaliyet ve harekete geçtikleri anlaşılan eşhas hakkında Örfi İdare Komutanlığınca yapılan tahkikatta¹⁸:

Bugünkü rejimimize ve vatandaşlarımızın hakiki milliyetçilik hislerine aykırı umdeleri (ilke, prensip) ve bu umdelere varmak için gizli cemiyetleri, faaliyet programları, teşkilât ve propaganda organları, hatta muhaberelelerini (haberleşmeleri) gizli tutmağa matuf şifre ve parolaları olduğu; memleketin muhtelif mıntıklarında ve bilhassa her çeşit terbiye müesseselerinde masum gençlerin milliyetçilik, vatanseverlik duygularını istismar ederek genç nesil arasında kendilerine taraftar toplamak ve bu suretle hükümeti devirerek hedeflerine ulaşmak için devamlı ve sistemli bir faaliyet sarf ettikleri ve memlekette zararlı ideolojilerini tahakkuk ettirmek yolunda muhtelif gruplar hâlinde çalıştıkları anlaşılmıştır.

T.C. Sıkıyönetim Komutanlığı İstanbul 1 No'lu Sıkıyönetim Mahkemesinde yedi safhada mütalaa ve tetkik edilen gerektiğinden yargılanmışlardır.

1- Profesör gizli ittifakı

2- Reha Oğuz Türkkan'ın daha lisede iken bazı arkadaşlarıyla kurduğu gizli "Gürem" teşekkülü,

3- Yine Reha Oğuz Türkkan tarafından Ankara'da tahsis edilen "Kitap Sevenler Kurumu" ve bunun İstanbul'a ve diğer yerlere de teşmili,

4 - Bozkurtçular güremi (Gizli cemiyeti)

5 - Barış teşebbüs ve toplantısı

6 - Nihal Adsızın durumu ve Ankara Nümayişleri,

7 - Bunların dışında kalan diğer sanıklar,

18 "Son Tahkikat Kararı", Ayın Tarihi, Basın ve Yayın Umum Müdürlüğü, Sayı: 130, y.y., 1-30 Eylül 1944, s. 28-56.

olmak üzere mahkeme tutanaklarında görüşülen yedi husus üzerinde mahkeme safahatı görülmektedir.

Tutuklulukta Yapılan İşkenceler

Bu vatansız, Türkçü vatan evlâtları kendileri için ölmekten beter suçlamalara maruz kalırken, ölümü isteyecek muamelelere de maruz kalmışlardır.

Daracık hücrelere kapatılmak, güneşten, havadan mahrum etmek, kitap, gazete vermemek; işkence nezarethaneye giren her kese yapılırdı. Aç bırakmak; keza saat, gün farkıyla herkesi susuz bırakmak; birçoklarını bitli, türlü haşeratı ihtiva eden odalarda yalnız bırakmak gibi işkenceler profesörlere, öğretmenlere, talebelere tatbik edildi. Helaya göndermemek herkese, bazen lütfedilerek gönderildiği zaman kapıyı kapatmamak ve karşıdan seyretmek. Hamam ve temizlenmeden aylarca mahrum etmek keza herkes...

Yer altındaki mezarlığa benzer mâruf yer. Burası lâğımların sızdığı karanlıklar ve pislik içinde... Dayak ve falakaya sevk etmek, Doktor Mehmet Külâhlı ve Reha Oğuz'a tatbik edilmiştir. O vakitki Emniyet Müdürü. Ahmet Demir, Örfi İdare Komutanı Korgeneral Sabit Noyan'ın¹⁹ yanında

19 30 Mart 1887 tarihinde İstanbul'da doğdu. Ömer Faik Bey'in oğludur. 14 Aralık 1902'de Harp Okulu'na girdi. 27 Mayıs 1905'te Harp Okulu'nu bitirdi. 27 Mayıs 1905'te Teğmen, 26 Eylül 1905'te Üsteğmen oldu. 1 Eylül 1908'de Harp Akademisi'ni mümtaz yüzbaşı olarak bitirdi. Balkan ve 1. Dünya Savaşlarına katıldı. 19 Ağustos 1914'te Binbaşı oldu. 8 Ocak 1914'te Müstakil 22'nci Hicaz Tümeni Kurmaylığı, 8 Temmuz 1915'te 22'nci Hicaz Tümeni Kurmay Başkanlığı yaptı. 23 Eylül 1916'da Taif'te esir düştü ve Mısır'a götürüldü. 21 Temmuz 1919'da esaretten döndü. 6 Ağustos 1919'da İstanbul'da Genelkurmay 4'üncü Şube Müdürü oldu. 8 Aralık 1920'de Kurtuluş Savaşına katıldı. 1 Mart 1921'de Yarbay oldu. 10 Şubat 1921'de Ankara Subay Adayları Talimgâh Müdürü, 4 Haziran 1921'de Batı Cephesi emrinde 61'inci Tümen, 190'uncü Alay Komutanı, 19 Ekim 1921'de Askeri Okullar Müfettiş Muavini, 1 Şubat 1922'de 6'ıncü Tümen Piyade Komutanı (Tugay Komutanı eşi), 9 Ağustos 1922'de 1'inci Ordu Kurmay Başkan Yardımcısı görevlerinde bulundu. 31 Ağustos 1922'de Albay oldu. 4 Eylül 1922'de 57'ncü Tümen Komutanı, 10 Kasım 1924'te Genelkurmay İstihbarat Daire Başkanı oldu. 30 Ağustos 1927'de Tümgeneral oldu. 8 Kasım 1927'de 5'inci Kafkas

tekme ile generalin yanında böyle durulmaz, diye vurmuştur.

Tabutluk, dedikleri telefon odası büyüklüğünde bir şey veya ondan biraz daha büyükçe telefon hücrelerine benzeyen bir hücredir. Üzerinde beş yüzer mumluk üç ampulün bulunduğu söylenmektedir, o zamanın devlet reisinin 19 Mayıs'taki nutkunda iddia etmiş olduğu hususları sabit gösterecek şekilde ifade almak için sanıklar üzerinde hakikaten akla, hayale gelmeyen çeşitli işkenceler yapılmıştır.

Sonuç

1944 senesi gelinceye kadar hâkim unsurda, yani devlet kuran unsurda bir ırk şuurunun, ırkçılık fikrinin mevcudiyeti görülmemiştir. Aslında tarihen de sabittir ki hâkim unsurda ırkçılık fikri şimdi içerisinde yaşadığımız şu ana kadar da olmamıştır. İstanbul'un fethinden sonra büyük Fâtih'in azınlıklara (ekalliyetlere) karşı gösterdiği koruma (müzaheret) tarihin de milletin de malûmudur. O günkü müsamaha bugün de devamı etmektedir.

Bu yıllarda İsmet Paşa'nın ülkeye bela ettiği demokrazi ise bu topraklar üzerinde kurucu unsurları tedirgin ettiği gibi, ileride kendi koruduğu, kolladığı insanların da yargı önüne çıkmasına neden olacaktır. Bunlardan biri "Kenan Öner ve Hasan Âli Yücel" dâvasıdır²⁰.

Tümen Komutanı, 26 Ekim 1928'de 5'inci Kolordu Komutan Vekili, 13 Nisan 1931'de 3'üncü Ordu Kurmay Başkanı, 1 Ocak 1933'te MSB Kara Müsteşarı, 2 Haziran 1934'te 20'ncü Tümen Komutanı, Nisan 1935'te 2'ncü Kolordu Komutanı oldu. 30 Ağustos 1935'te Korgeneral oldu. 27 Temmuz 1938'de Genelkurmay Eğitim Başkan Muavini, 13 Haziran 1940'ta 1'inci Kolordu Komutanı, 25 Kasım 1941'de Örfi İdare (Sıkıyönetim) Komutanı, 29 Şubat 1944'te İstanbul Komutanı (Sıkıyönetim Komutanlığı uhdesinde kalmak üzere) 29 Ağustos 1945'te 3'üncü Ordu Komutanı oldu. 30 Ağustos 1945'te Orgeneral oldu. 31 Ocak 1946'da Yüksek Askeri Şûra Üyesi, 18 Mayıs 1948'de emekli oldu. 1967'de vefat etti. İstanbul Zincirlikuyu Mezarlığı'nda gömülüydü. Naaşı, 29 Kasım 1988'de Devlet Mezarlığı'na nakledildi. 20 Türkçülük mesele bu dava sırasında ele alınmış olsaydı, failer bütün delilleriyle ve izleriyle ortaya çıkarılabılırdi. Bu dava sırasında, Emniyet müdürlüğü tabutlukları yıktırıyor; bunlar bu davanın akisleridir. Bu davanın delilleri "Türkçülük Dâvası ve Türkiye'de İşkenceler" adlı broşürde mevcuttur, bu

Bu davanın Irkçılık-Turancılık adı ile açılması ve bu şekilde milletin fertlerini (efrad-ı milleti) birbirinden ayrı gösterecek bir cereyan şeklinde tanıtılması hatalıdır, tehlikelidir. Memleketi uçurma götürür. Bu dava ile tanınan kişiler öncesinde de sonrasında da milletimize mal olmuştur. Rusya Devleti içinde milyonlarca Türk vardır, onların ıstıraplarını zaman zaman dile getirmek her hâlde suç olmasa gerektir. Oradaki Türklerle Türklüğün son kalesi olan Türkiye Türklerinin arasında mümkün olduğu kadar kültür birliğini devam ettirmek Donkişotluk değildir. Bu temiz memleket evlâtlarının hayalleri bir gün belki tahakkuk eder. Fakat Türklüğün son müstakil kalesi olan Türkiye'nin kaderine müessir olacak bir Donkişotluk; şuurlu ve aklıselim sahibi memleket evlâdının hiçbirisinden beklenemez ve bunu beklemek de kimsenin hakkı değildir.

Nihal Atsız'ın açık mektupları tarihimiz açısından mühimdir. Tek parti devrinin ve şahıslarının şakşakçılığı yanında Atsız'ın herkese ve her şeye rağmen bu mektubu yazması kolay cesaret edilemez oldukça mühim bir hadisedir²¹. Cumhuriyet döneminde bir bakan hakkında böyle aleni bir tenkit görülmüş, işitilmiş değildir. Böyle açık ve şiddetli ithamlara cesaret eden olmamıştır. O dönemde Bakanları ve Başbakan'ı eleştirmekte, takdir etmek de yalnız milli şefe ait bir imtiyazdır. Üstelik devrin Millî Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel, İsmet İnönü'nün gözüne girmiş, takdirini kazanmış bir şahsiyettir. Mektupların ilk tesirinden sonra Atsız'ın bu cesaretinin bedelini nasıl ödeyeceği merak konusu olmuştur. Hüseyin Nihal²² ve diğer 22 vatan evladı bunun bedelini ödemiştir. Ancak bu ödenen bedel Türklüğün bir aksiyon hareketine dönüşmesini sağlarken, İsmet İnönü'yü tarih önünde zayıflatmış ve siyaset hayatından çekilmesine, yıkılıp kaybolmasına neden olmuştur.

dava bir gün açılmalıdır.

21 Mustafa Müftüoğlu, Milliyetçiliğimizin Meseleleri ve Kurtuluş Yollarımız, İstanbul 1970, s. 18.

22 Yalçın, age., s. 11.

GARİP SANDIM KENDİMİ

ya ben başka yerdeyim
ya doğduğum yer
burası değil

/garîp sandım kendimi

bahçemde güle uzak
kendi kendime

kilit vurmuşum

/anahtar yabancıda

dümdüz uçurum

düşme bendime

tuzak içinde tuzak

/yasak iklimde sevdâ

beyaz karanfil

gönlümde biter

bilmiyorum nerdeyim

/garîp fakat samîmî

sevgilerim doğranmış

çektğim hasret

kördüğüm olmuş

/çözmeye kılıç ister

bu yol ne yolmuş

kesret-be-kesret

nereye doğru akış

/gelen gidenden beter

ya ben başka yerdeyim

ya doğduğum yer

burası değil

/garîp sandım kendimi

çehreler buz kesilmiş

vücût yanmıyor

yakacak nerde

/bu kışa bu soğuk az

yavrulu derde

devâ bulmak zor

fakat dünyâ çok geniş

/niçin uzak olsun yaz

beyaz karanfil

gönlümde biter

bilmiyorum nerdeyim

/garîp fakat samîmî

Önder ÇAĞIRAN

“Bencillik, gözüne takılmış ayna gibidir.

O gözler nereye bakarsa baksın kendinden başka birini görmez” MEVLANA

Senle ben, benle sen birlikteyiz. Yaşamı paylaşıyoruz, sevinçlerimizi, kederlerimizi de... Hayatın çarkına çakılmışız. Bazen iki bazen de çok bilinmeyenli bir problem gibiyiz. Kimi zaman gözlerimizle, bedenimizle, çoğunlukla istek cümlelerimizle konuşuyoruz. Bazen birbirimizden ve yaşamdan haz aldığımızı zanneder, bazen de iki yabancı olduğumuzu kederle fark ederiz. Hayır, her zaman değil! Bazen bir elmanın iki yarısı gibiyiz. Bazen sen ve ben yok, biz varız. Birbirinden farklı iki varlık, ama biz! Bazen de tartışır, derinlemesine düşünürüz. “Bizi biz yapan bir ortak bir bağ var mı?” diye sorar, zihnimizi yorarız. Ama çoğunlukla merak ederiz. “Ben ne için seninlesem, acaba sen de mi onun için benimlesin? Yüce Allah Kur’ân-ı Kerim’de, Şura suresi 11. ayette “Fâtırus semâvâti vel ardı, ceale lekum min enfusikum ezvâcen” (O göklerin ve yerin yaratıcısıdır. O sizin için kendi nefsinizden eşler... yaratmıştır.) şeklinde, buyurulduğu gibi, yüce yaratıcının birbirimizin nefsinden yarattığı insan olarak biz iki farklı ama gerçekte eş yaratılmış varlıklar mıyız? Biz bu hayatta birbirimize bunun için mi muhtacız? Bu yüzden mi birlikteyiz?” Bu tek taraflı bir muhtaçlık değil, karşılıklı ve sürekli bir muhtaçlık. Sadece, karşılıklı sevgiye, anlayışa bağlı... “Birbirimize muhtacız. Bir yastığa, yastıktan mezara kadar baş koymuşçasına!”

İşte, aramızdaki ortak bağ bu, *‘birbirine sürekli ihtiyaç hisseden varlık olma hâli’*. Biz, “biz” olduğumuzda “eş” oluyoruz. Ben, senin senliğini; sen de benim benliğimi gözeterek... Belki bazen sen bendeki seni görmeye, ben de sendeki beni bulmaya muhtacız. “Anlayacağın, kendi nefislerinden yaratılmış eşleriz. Bu nedenle, sen demek ben demek ben demek de sen demek!”

“*Sen ve benin birlikteliği*”, hayat boyu sürecek öğrenme ve deneyimleme tutkusuyla çıkılan bir

“*girişimcilik*” macerasına benziyor. Girişimci iş yolculuğundan kendini “ben” işini “sen” kabul ederek yola çıkar. Hayat boyu sürecek bir tutkuyla başarı için her şeyi deneyimleriz. Evlilik de deneyimlediğimiz yeni bir girişimdir. Bir girişim olarak de kutsal bir kurumdur. Bu kurumun ortakları olarak “sen” ve “ben” hayatı birlikte deneyimleyeceğiz. En azından bundan sonra! Hayatın inişleri ve çıkışları kazanımları, kayıpları, başarıları ve başarısızlıkları olacak. Daha önceki kazanımları, başarıları ve kayıpları kolay kabul ettiğimiz gibi yaşam boyunca kayıplarımızı da başarısızlıklarımızı da kolayca kabul etmek zorundayız. “Sen” de “ben” de unutmayalım, şimdi bulunduğumuz yere kolay gelmedik. Artık sen ve ben bilinciyle deneyimlerimizi hayatımıza giren insanlarla paylaşma mutluluğunu yaşayacak ve bu yolculukta karşılaşacağımız engelleri sevgiyle selamlayacağız. Belki deneyimlerimiz ve birikimlerimizi yazarak da toplumla paylaşmalıyız.

Ben, Kam Püre Oğlu Bamsı Beyrek Destanındaki “Banu Çiçek” gibiyim. Hayatın her anında senle benim birlikteliğimi aynı şekilde sınıyorum. Senle benim birlikteliğimde her şeyi eşit görür, eşit değerlendiririm. Unuttuysan gel şimdi beraber hatırlayalım! Banu Çiçek, Bamsı Beyrek’in kendiyile eş olabilecek bir er olduğunu nasıl sınımişti? Ben de seni öyle sınıyorum:

Banu Çiçek, önce “Ben Banu Çiçekün dadısıyam, gel imdi senün ile ava çıkalum, eger senün atun menüm atumu kiçer ise, anun atunu dahı küçersün, hem senün ile ok atalum, meni kiçer isen anu dahı kiçersün ve hem senün ile güreşelüm, meni basar isen anı dahı basardın.” deyip kendini gizlemişti. Ben de beni gizler öylece senle kendi gücümü tartarım, seni benle kıyaslarım. Aynı kumaştan mı yaratıldık diye!

Banu Çiçek kendini gizlemiş ama Bamsı Bey-

rek ile alp meydanında mücadele etmiştir. İşte ben de seninle alp meydanında, yani hayat çarkında çekinmeden mücadele ederim. Ben Anadolu'da büyüyen binlerce Banu Çiçek'ten biriyim. Ben Banu Çiçek olur, seninle at deper, ok atar, güreş tutarım ama biz olursak eğer, hayatın sevinçlerini, kederlerini seninle paylaşırım. Seni kendime eş olmaya değer görürsem de anamın ağabeylerimi vatana gönderirken saçına kına yaktığı gibi, koçumuzu Allah'a kurban ederken alınına kına yaptığı gibi ben de kendi elime, manen gönlüme kına yakıp varlığını senin varlığına kurban ederim.

Evlilik senle ben arasında geçen ve bizi eş yapan kutsal bir kurumdur. Aynı yastığa yastıktan mezara kadar baş koyduğumuz mezara kadar giden bir yolculuk, senle ben arasında geçen bir macera... Bu maceraya ileride ve bizi bir aile yapacak varlıklar da katılacak. Onlar ocağımızın tütmesinin teminatıdır. Ocağımız onlarla tütecek. Unutma! "Kız ve er oğul atanın yetiridür, iki gözünün biridür. Devletlü oğul kopsa ocağının közidir." O zamana kadar sen anlamadığım, tanımadığım beni anlamaya çalışırken ben de anlamadığım seni anlamaya çalışacağım. Can Yücel'in dediği gibi:

"Bunca zaman beni anlamaya çalıştığını, kendimi bulduğumda anladım.

Herkesin mutlu olmak için başka bir yolu varmış.

Kendi yolumu çizdiğimde anladım.

Bir tek yaşanarak öğrenilmiş hayat, okuyarak, dinleyerek değil."

Ben ya da sen olmak ne kadar da kolaydı? Eş olmak zor, evet, çok zor!

"Sen" sensin "ben" de benim ama hiç aynı değiliz!

Aramızda geçen maceranın amacı, birbirimizi sınamak hiç değil, sorulardan sorulara geçerek birbirimizi imtihan etmek de değil, hayat!

Seni ve beni özel olarak dışarıda bırakan anlayışla geçmez bu hayat, yaşanmaz bu macera!

Her birimiz birbirimize muhabız!

Ben senin içinden geçen duyguları, arzuları, istekleri, seni sen yapan şeyleri görmezlikten gelip yok farz edemem, sen de benimkileri. Sen ve ben, biz olduğumuz için aileyiz. Diğerleri dışarı, "biz bizim hayatın içindeyiz". Evet, aile hayatını dışarı gibi yaşamak, senin beni, benim de seni, değersiz ve gereksiz saymam anlamına gelir. O hâlde seni, beni hesaba katmayan birliktelik, bizim yaşam macerasının yollarını çakıl ve dikenlerle donatır. Bununla senle ben dışında kalanları önemsiz, değersiz ve gereksiz sayalım demiyorum. Biz içine girelim yaşam maceramızın senle beni biz, bizi aile yapması için. Elbette sana katılıyorum, hiç dış olmadan iç olabilir mi? Olmaz elbette, çok haklısın. Biz içimizle dışımızla biriz. İçimizi koruyan, muhafaza eden de tabi ki dışımız, sana katılmamak ne mümkün? Zaman tehlike açısından bütün olan bitenlerin yalnızca dışardan geldiğini bilebilmektir. Tehlike yalnızca dıştakinden ibarettir. Ancak dıştaki kendi varlığındaki tehlikeyi gizlemekte o kadar beceriklidir ki çoğu zaman sen de, ben de anlayamayız ve tehlikeyi içerde kabul etme yanılığısıyla senle, beni düşman gibi savunmaya başlarız. Sen bana, ben sana karşı. Kızma, biliyorum; sen, bu söylediklerimi benden önce keşfettin. Ben çok sonra anladım, yaşamı böyle kabul etmedikçe "yaşamın katılığını", en vahşi şekilde katılığını üzerimize salacağını... Aşk yükü olmayan yüreğimin taşıdığı günlük kaygılar, kalbimi yıprattığında anladım, aşksız yüreğin hayatın katılığına diremediğini. Aşk imiş ilacı kalbin... Bense başka yokluklarda kaybolmakla kendimi oyaladım. Acının doruğa ulaştığında, gözlerden gözyaşı akmadığını hayatın katılığından yansıyan acılarla, deneyerek anladım; hayatımın en doruk acısından sonra neden ağlayamadığımı. Her acı kendi ortamından doğar ve beslenir; ancak, kendi ortamında salgılanır şifa merhemi. Her acının şifa eczanesi kendi doğduğu mekândadır, ancak. Başka ortamda aramak beyhudedir, bu yüzden acının şifasını.

Hayatın tuzakları, dikenli tellerle çevrili tehlike zincirler var. Şimdilerde değerler dizisi anlamında

kullanılan bir kelime var, sen de biliyorsun. Evet, “paradigma”, kelime bu. Bildiğin gibi paradigma değişimin ta kendisidir. Ancak, toplumun da bireyin ayrı ayrı paradigması vardır. Toplumun paradigmasına, Hz. Muhammed’in (s.a.v.) Allah’ın emriyle kız çocuklarını diri diri gömülmesinin yasaklaması, toplumsal bir değişime, bir paradigmaya örnektir. Türklerin İslamiyet’i kabul ederek Türk İslâm ülküsü doğrultusunda “alp” kişiliğine “eren” kişiliği katıp alperen olması bir değişim, bir paradigmadır. Aksakallıların “Kayı” beylerine Malazgirt’te Alparslan ile Anadolu kapılarını açtırması, sonrasında “Kayı” boyuna üç kıtada büyük bir devlet kurdurması değişim zincirinin halkaları olarak bir değişim, bir paradigmadır. Kızılma ülküsünden, i’lâyi kelimatullah’a değişim bir paradigmadır. Kişisel değişimler de bir paradigmadır. Senle ben zaman içinde elbette değişeceğiz. Değişmeliyiz de! Senle ben değişimlere uğrarken doğru çözümleri de bir satranç oyuncusu gibi doğru hamlelerle atabilmeliyiz. Birlikte doğru ve zamanında gereken hamlelerle aile kurumunu koruyabilmeliyiz. Senle ben dünyaya farklı paradigma algısıyla geldik. Bizi biz yapan birçok şeye farklı, biliyorum ki sen farklı bakıyorsun, ama aynı amaca hizmet için baktığımızda değişen bir şey olmayacak. Her birimiz gerçekliği farklı biçimde deneyimleriz. Paradigmalar haritalar gibidir. Onlar dünyayı nasıl gördüğümüzü yorumlar, dünyanın nasıl olduğunu ve olabileceğini gösterir. Haritalar gerçekliğimizi sağlar ve yargılarımızı yaratır. Haritalarımız ailemizin, millî kimliğimizin, inançlarımızın çevremizin, genetiğimizin sonuçlarıdır. Unutmamalıyız, bakış şeklimiz gerçekte olabilecek tek yol değildir. Önemli olan olması gerektiği şeklini varsayabilmektir. Doğal olan budur.

İsmet Özel, insanı “Tahrir Vazifelerinde” “İnsan demek ünsiyet sahibi olabilen, ünsiyet kurabilen demek.” “Tıpkı seninle benim kurduğum ünsiyet gibi, birçok ünsiyetin ürünüdür insan. İnsan yerle gök arasındadır, ne tam olarak yere, ne tam olarak göğe aittir. İnsan akılla şehvet arasın-

dadır, bu ikisinden birinin alanında kalanı artık insan diye adlandıramayız.” diyerek ünsiyet sahibi bir varlık olarak tanımlar. Hayatta bir araya geliş gayemiz, beşerden insana çıkmak, beşerden insana, hatta insandan insana geçmek ve ünsiyet sahibi olmak demektir. Ünsiyet kelimesinin anlamı, “alışkanlık, dostluk, birlikte dost ve birbirine yakın, çoğu zaman ayrı ama bir tek varlık” olabileme hâlidir. Ünsiyet dostça ve cana yakın bir şekilde bir arada olma isteğinin alışkanlığa dönüşmesi, arzu ya dönüşmesidir. Ünsiyet sahibi olmak birisiyle ya da bir şeyle huzur bulmak, onunla kalbi olmak, sükûnet bulmak, onun varlığıyla ait olmadığın bu dünyada yalnızlığından kurtulmak, onun sevgisiyle hemhâl olma hâlidir. Senle ben iki farklı varlıktan birbiriyle ünsiyet kurabilen bir varlığa dönüşerek ancak huzuru bulabilir ve yaşayabiliriz. Ünsiyet hâlinde olan sen ve ben birbirini sürekli arzu etmeye, sürekli birbirini düşünmeye, hayal etmeye, zikretmeye, hatırlatmaya çağırır. Ünsiyet sahibi sen ve ben her şeyde senin beni, benim seni müşahede edebilme hâlidir. Evlilikte eş olma ünsiyeti, farklı kişiliklere sahip iki varlığın farklılıklardan benzerliklerle bir olabilmesidir. İnsan kendisiyle ilgilenen, iyiliğini isteyen, yardımına koşan kimselere ünsiyet eder, onlarla birlikte olmaktan haz duyar. İnsan bu nedenle gerçekte Allah’a, sonra ailesine, en çok annesine, vatanına, en nihayetinde birlikte-lik kurduğu eşine ünsiyet eder. Sonra’da senle ben ünsiyet sahibi bir varlık olarak, Allah’ın emaneti çocuklarımıza ünsiyet eder, onlara her şeyden daha çok bağlarız. İnsan derken de biz, ünsiyet sahibi, beşerden insana, insandan insana yakınlık kurma becerisi ile dostluk geliştiren bir varlığı ifade ederiz. Ünsiyet oluşturma, senin benle, benim senle yakın ilişki kurmamızın, insan olarak varlığımızda zaten kayıtlı olduğu anlamına gelir. Senle ben kendi varlığımızı birbirimizin aynasında görmek için birbirimizle ilişki kurmaya, yakınlık oluşturmaya bir mecburiyet hissederek bir aradayız, bunu bilimsel adına da “kendi varlığını idrak ihtiyacı” diyebiliriz. Kendi varlığını idrak karşısındaki varlıkta hissetme ihtiyacı, insanın ancak ve ancak sahibi,

doyum verici, yakınlık içeren bir ilişki kurabildiğinde “insan” olabileceğini ifade eder. Ünsiyet kuramayan bir varlık olarak insan, hep bir yanı eksik kalacaktır. Ünsiyet, yakınlık, ilişki insanın bu anlamda tamamlayıcı unsurlarından biridir.

Senle ben insanlığın farklı ancak tamamen ayrı olmayan iki yanı, iki yüzü gibiyiz. Bu iki yan, yani senle ben, kendini anlamak ve tamamlanmak için kendi dışındaki sana muhtaçtır. Senin bana, benim sana karşılıklı ihtiyaç hissetmemiz kendi varlığımızı idrak etme ihtiyacıdır. Çünkü biz farklı yaratılmış, ünsiyet bağıyla var olan senin ben, benim sen olduğum farklı bir insan bedenine muhtaç. Senle ben insanoglu olarak bir mecburiyete tabiyiz. Buna, “kendi varlığını idrakte öteki yan ihtiyacı” diyebiliriz. Senle beni tam bir “insan” yapacak ünsiyet hâlinde doyum verici bir ilişki kurabilme becerisi geliştirmemizle yakın ilişkilidir. Ben de var olmayan sen de var olanla tamamlanacağına göre, sende var olmayan da bende var olanla tamamlanacaktır. Bizi biz yapan sendeki bana ait öteki yanıyla, bende sana ait öteki yanın bütünleşebilmesidir. Benim sana yani öteki yanıma ihtiyacım kendi cinsime olan ihtiyaçtan çok daha fazladır. Çünkü bende olmayanlar hem cinsimizden daha çok, karşı cinsten daha fazladır. Ben senle, sen benle ünsiyet kuramadığım içindir ki yaşadığımız pek çok problem, uygun şekilde giderilemediğinden öfkemiz, hırslımız, kavgamız, incinmelerimiz, kırgınlıklarımız ve nihayet yalnızlığımız artıyor. Tüm sorunlar birbirimizi dinlemediğimiz, anlamadığımızda ortaya çıkar.

Yine Can Yücel, anladım şiirinde:

“Bir insanı herhangi biri kırabilir, ama bir tek en çok sevdiği, acıtabilirmiş,

Çok acıttığında anladım.

Fakat hak edermiş sevilen onun için dökülen her damla gözyaşını,

Gözyaşlarıyla birlikte sevinçler terk ettiğinde anladım.

Yalan söylememek değil, gerçeği gizlememekmiş

marifet,

Yüreğini elime koyduğunda anladım.

“Sana ihtiyacım var, gel!” diyebilmiş güçlü olmak,

Sana “git” dediğimde anladım...

Senle ben birbirimizi anladığımız ölçüde evlilik vazifemizin meyveleri tatlanacaktır. Birbirimizi kırdığımız ve kalbini acıttığımız ölçüde de aksi gerçekleşecek. Hayattaki yol arkadaşlığımızın gayesi bu, birbirimizi anlamak ve anlayarak eşliğimizi tamamlamak. Senle benim hayatla ilişkimizi belirleyen ölçütler bunlar. Senle olan birlikteliğimde birbirimizi tamamladığımızda bu hayatta başarılı olacağız. Birlikte yapacağımız ya da yapamayacağımız şeyler ilişkimizin başarılı ya da başarısız sonuçlanmasını belirleyecek. Söylediklerimiz, yaptıklarımızla aynı şeyler olduğu müddetçe birbirimizi anlamış, tanımış alacağız. Çevrendeki diğer insanlara da bakış açımız bu olmalı, insanların sözlerini dinleyip onların yaptıklarına inanmak hatadır, doğrusu onların sözlerini dinleyip, davranışlarını izlemektir. Eğer söyledikleri ve yaptıkları şeyler arasında benzerlik varsa dürüstlük de vardır. Aksi takdirde, “ikiyüzlülük” davranışlarımıza işleyecek ve hayatta birbirimizin önüne bataklıklar örmüş olacağız. İsmet Özel’in ifade ettiği gibi “İnsan olarak senin ve benim dünyayla ilişkimiz yaptığımız şeyle, yapacağımız işle kayıtlı.” olacaktır. Evliliğin başarısı, aynı hedefe koşmak için eş düzeyde yetkilere sahip bir takım olabilmeğe bağlıdır. Ferdi ve bireysel yeteneklerim senle karşılaştırıldığında farklı ve eksik yönleri vardır, sen kendi farklılığınla ben de olmayan yeteneklerin de benim başarısızlığımı başarıya dönüştüreceksin, ben de sen de eksik olan yeteneklerimi senin hesabına ifa ederek senin başarılarını destekleyeceğim, ancak bu başarı aslında tamamen bana ve sana aittir.

Ne sen beni ne de ben seni duygu ve düşüncelerimiz eritip bir diğerimizi kendimize benzetmeye çalışmadan, farklılıklarımızın bende eksikliği tamamlayan zenginlikler olarak algılasak senle ben,

benle sen olmayı başarıyoruz demektir. Aksi hâlde birimizin diğerini kendi duygu ve düşünceleri içinde eritip kendisine benzetmeye çalışması bu zenginliği yok etmek, bir anlamda öldürmek, ortadan kaldırmak ve hayat döngüsü içerisinde yaşanacak başarısızlıkları destekleyecek karşı tecrübeyi yaşamaz hale getirmek olacaktır. Evlilik denilen hayat döngüsünün kaos ortamlarının kahramanı ne sadece ben, ne sadece sen olacaksın. Bu kaos ortamında yaşanacak alışıksız olmadığımız problemlere, sorunlara getireceğimiz çözümlerin kahramanlara ayrı ayrı sen ve ben olacağız. Hayatın doğal kaos ortamında karşımıza çıkan zorlukları simgeleyen ejderhalarla mücadele eden kahramanlar olarak biz hayatı huzurlu evrene dönüştürme çabasının ortak savaşçılarıyız. Hayat döngüsünün sonuç olarak bize kazandıracığı ödül de ortak olacaktır.

Söylememiz gerek son sözleri bu yazıyı yazmamda esin kaynağı olan “Sen ve Ben” başlıklı yazısıyla İsmet Özel’in ifadesiyle bitirelim:

... Benim

kurtuluşum ancak benim gibi, benim kadar kurtuluşu özleyen bana el vermesiyle mümkün. Senin felâkete uğramanı istemem. Çünkü seni öldürürsem (seni kendi duygu ve düşüncelerim içinde eritip, kendime benzetirsem) bana yardım edemezsin. Sen ölmezsen (benim alter ego'm olmazsan), benim ölümümün sona ermesi gerektiğini anlayamaz, bana yardım için bir şey yapamazsın.

Seni öldürürsem kendi kurtuluş yolumdaki ışığı söndürmüş olurum.

Anlayacağın senin bana benzemen senin ölümün, benim sana benzemem benim ölümüm demek. Bu durumda, her iki hâlde de bir yanımız eksik kalmaya devam edecek ve “sen” de “ben” de olmayacak. “Biz” olamadıkça ne “sen” sen, ne de “ben” ben olabileceğiz. Kafan mı karıştı? Hayır, karışmadı. Bence, iyice aydınlandı!

KİMİ SEÇERSİN?

Dudağın kan kızıl ateş parçası
Bürür sıcaklığı gören herkesi
Aşkınla erlerin yüz binlercesi
Tutuşsa sen yine gülüp geçersin.

Acaba acunda yok mu bir eşin?
Bulunmaz mı yurdun, evin, evdeşin?
Nedir bu dağdağan, ne bu ateşin?
Başımıza bunca bela açarsın?

Kaf dağının ardı mıdır konağın?
Ebediyet suyu mudur yunağın?
Bağ mıdır, gülistan mıdır yanağın?
Gülüp gülücükler, güller saçarsın.

Ellerin kar gibi soğuk ve beyaz.
Ve yıldızlar gibi ulaşılamaz.
Nedir bu mehabet? Ne bu çalım, naz?
Bir görünür, bir kaybolur, kaçarsın.

Filvaki anladım sen bir meleksin
İhtimal ukbada görüneceksin
Tanrı kanadına düğümler çeksin
Yoksa sen orda da durmaz uçarsın.

Dokuz kral, dokuz ordu döğüşse
Han, bey, çeri senin için boğuşsa
On bin kılıç kalkıp on bin baş düşse
Aldırmaz yine sen sücü içersin.

Yetti, kanlarımız nehre karıştı!
Bir karar vermenin vakti erişti!
Uğruna en yiğit erler yarıştı
Söyle sen ey peri kimi seçersin?

Mesut İlkay YANIK

Çukurova'yı Mersin-İskenderun sahil şeridinden, Güneydoğu Toroslar'ın eteklerine kadar uzanan mümbit topraklarla, bu toprakları takip ederek, kuzeyden bir yarım daire çizip, Taşeli Yaylası'ndan Amanos'lara kadar uzanan sıradağlar topluluğunun meydana getirdiği yerleşim birimleri olarak kabul edip yöredeki "Karacaoğlan Çığırma" tabirini de bu coğrafya içerisinde değerlendirmek gerekir. Zira Çukurova'nın geleneksel müzik yapısı incelendiğinde dağıyla, ovasıyla bir bütünlük arz ettiği görülecektir.

Bu açıklamadan sonra "çığırma" sözcüğünün anlamına bakalım.

Çığırma: Bağırma, haykırmak. (TDK - Tarama Sözlüğü)

Çığırma: Çağırma, ses vermek, davet etmek, türkü söylemek, bir kimse hakkında iyi konuşmak, çığlık koparmak. (TDK - Derleme Sözlüğü)

Dîvanu Lûgati't-Türk'te ise Çakırıştı-Çıkruşur-Çıkırışma "Boy birbirge çakırıştı" = Boy halkı birbirine çağırdı. (Oğuzca Çakırışur-Çakırışmak)

Çağıla: Bağırma, çağırma.

Bozla: Ses vermek = Bağırma, bozlamak

Bozladı: "Titir bozladı, bağırdı." Dişi deve bozladı, bağırdı şeklinde ifade edilmektedir.

Çukurova'da "Karacaoğlan çığırma," türkü çığırma, bozlamak söylemek, uzun hava söylemek yerine kullanılır. "Çığırma" türkü söylemektir. Söylenecek türkünün sözleri kime aitse onun adı kullanılarak türkü çığırılır. Örneğin söylenecek türkünün sözleri Dadaloğlu'na aitse Dadaloğlu, Deli Boran'a aitse Deli Boran, Köroğlu'na aitse Köroğlu çığıracağım şeklinde ifade edilir.

Karacaoğlan ülkemizde her bölgeye girmiş, türkülere, şarkılara söz olmuş, daha çok kırık hava türünde ezgilerle (Çukurova hariç) halk müziğimizdeki yerini almıştır. Manisa'da:

"Ela gözlü benli dilber
Koyma beni el yerine
Altın kemerin olayım
Dola beni bel yerine "

Erzincan'da ise:

"Ela gözlerini sevdiğim dilber
Cihana saldırdı gözlerin beni
Bu dertten çürüyüp gider
Hasrete yandırdı gözlerin beni"
sözleriyle karşımıza çıkar.

Ayrıca Erzurum'da, Sivas'ta, Manisa'da, Tunceli'de, Gümüşhane'de, Kırşehir'de kısaca yurdun her yerinde sözleri Karacaoğlan'a ait türküler karşımıza çıkmasına rağmen, "Karacaoğlan çığırma" sadece Çukurova yöresine has bir tabir olarak günümüze kadar gelmiştir. Diğer bölgelerimizde bu ve benzeri tabirler yoktur. Zira Çukurova Karacaoğlan'la özdeşleşmiştir.

Çukurova'da "Karacaoğlan çığırma" çoğunlukla uzun havalar için kullanılır. Bunlarda sözleri Karacaoğlan'a ait bozlak formundaki uzun havalarlardır. Çukurova'da uzun hava söyleyen kişi bozlak söyleyeceğim, uzun hava söyleyeceğim diye bir ayırım yapmaz. Çukurovalının dilinde türküleri "Karacaoğlan çığırma" olarak ifade edilir. Onun için Çukurova'da Karacaoğlan halkın dilinde söz, telinde türkü olmuş, yüzyıllardan bu yana dilden dile, telden tele günümüze kadar gelmiştir. Hatta Karacaoğlan'ın geniş halk kitlelerine ulaşmasını sağlayan unsurlardan biri de "Karacaoğlan çığırma" tabiri olmuştur.

Prof. Dr. Umay Günay XVII. Yüzyıl Saz Şairi Çukurovalı Karacaoğlan ile İlgili Bir Değerlendirme adlı tebliğinde bu konuyla ilgili görüşlerini şöyle dile getirmektedir:

"Güney illerimizde Karacaoğlan destan kahramanı gibi kabul görmüş, zaman içinde velilere ait özellikler de atfedilmiştir. Mutlu günler Karacaoğlan'ın türküleriyle kutlanırken, hastalara da Karacaoğlan

türküleri okunmasının şifa vereceğine inanılmaktadır. Ayrıca mezarının dilek için ziyaret edildiği de bilinmektedir. Türkü söylemek anlamında 'Karacaoğlan çığırnak' deyimini kullanılmaktadır”.

Yunus Emre

“Mevlâ'm aldı beni benden
Mevlâ'm seni isterim seni
Ben ağlarım dünü günü
Mevlâ'm seni isterim seni “

diyerek şiirlerinde “aşkı hakiki” dediğimiz Allah aşkını terennüm etmiş, sevgisi, gönül teli hep Allah için çırpınmış.

“Sensin Kerim sensin Rahim
Allah sana sundum elim
Senden artık yoktur emin
Allah sana sundum elim “

diyerek de emin olunacak tek çarenin Allah olduğunu ifade etmiştir.

İşte Yunus Emre'deki Allah sevgisi ne ise Karacaoğlan'daki dünya ve insan sevgisi de odur. Yunus'un ilahi tarzında bestelenmiş şiirlerindeki sevgi Allah, Karacaoğlan'ın bestelenmiş şiirlerindeki sevgi ise Elif'e, Emine'ye, Hatçe'ye hasılı gördüğü her güzele aittir.

Yunus bir ilahisinde “Sensin Rahim sensin Kerim” derken Karacaoğlan ise türküsünde:

“Ben seni seviyom can ile candan
İnsan kemlik görmez sevdiği yardan
Canım esirgemem billahi senden
Götür sat pazara kölem var diye”

diyerek sevdiğinin pazara götürüp satmasına dahi müsaade eden bir mecazi bir aşk yaşamaktadır. Karacaoğlan'ın Çukurova'da, diğer bölgelerimizde birkaç türküsünün dışında hepsi bir kıza, geline, gönlündeki güzellere yakılmıştır.

Sivas'tan halk müziğimize karışan ve sözleri Karacaoğlan'a ait şu türküye kulak verelim:

“Ulu Tanrı'm seni övmüş yaratmış
Baş eylemiş güzellerin üstüne
Siyah zülfün tel tel etmiş taratmış
Salıvermiş ince belin üstüne “

Karacaoğlan söyleyeceklerini en kestirme yoldan sade ve açık bir dille ifade etmiş, süse ve gösterişe önem vermemiştir. Geleneklerine bağlı olduğunu her türküsünde yaşamış, sazını hep sevgi için dile getirmiş. Bir telinde kızları, diğerinde ise gelinleri konuşturmuştur. Karacaoğlan'da kızların, gelinlerin ayrı bir yeri vardır. İçel Huzurkent'ten Ahmet Kocayel'den derlediğim kızlarla ilgili şu türküsünde bu duygusunu açıkça ortaya koymaktadır:

“Akça kızlar göç eyledi yurdundan
Koç yiğitler deli olur derdinden
Gün öğle sonu da belin ardından
Saydım altı güzel indi pınara

El atıp derecek Hatçe'nin gülü
Can için saracak Aysê'nin beli
İkisi hempalı bir de döndeli
Eminem çok içti kandı pınara

Üçü uzun boylu kaşların süzer
Üç orta boylu zülfünü süzer
Sanın akça ceren bir çölde gezer
San'kınalı keklik indi pınara

Karacaoğlan bunu böyle söyledi
İndi aşkın deryasını boyladı
Kızlar gitti diye pınar ağladı
Acıyı yüreğim yandı bu nara “

Karacaoğlan'ın türkülerinde daha önce de söylediğimiz gibi temel konu aşktır. “Denilebilir ki tabiat bu aşkın dekoru, özlem ve ayrılıklar da onun tuzu biberidir. Kızlar kalbinin çırası, gelinler ise dertli gönlünün Lokman'ıdır. Hiçbirinden vazgeçmez.

“Gelin leblerin beste
Kız eyledi beni hasta
Gelin şeker şerbet tasta
Kız petekte bala benzer “

dizelerinde olduğu gibi, yukarıdaki düşünceyi de doğrulamış olur.

Karacaoğlan'ın türkülerinde sevmek ve sevilmek hep birinci plandadır. Bu duyguya hiç kimse

karşı koyamaz. Onun için sevmek sevilme, sevişmek duyguların en güzelidir. Ona göre bundan daha önemli bir duygu da yoktur. Zaten türkü sözleri incelendiğinde bir sevişme üslubu, edası görülecektir. Bu edasını tomurcuk memeler, gül memeler, zezem pınarı diyerek pervasızca ortaya koymuştur. Çukurova'da bozlak formunda okunan aşağıdaki türkü sözleri de bu düşüncesini açıkça ifade etmektedir:

*“Seherde uğradım dostun köyüne
Hoş geldin sevdiğim in dedi bana
Tomurcuk memesin verdi ağzıma
Yorgun sevdiğim em dedi bana “*

Yine Gümüşhane'den TRT repertuarına giren ve sözleri Karacaoğlan'a ait şu türkü de aynı düşüncenin bir ürünü olarak karşımıza çıkmaktadır:

*“Aşağıdan gelir Kerem'in yârı
Taramış zülfünü vermiş tımarı
Ak göğsün üstünde zezem pınarı
İçip susuzluğum kandıramadım “*

Daha önce bahsettiğimiz gibi birkaç türküsünün dışında kalan tüm türkülerinde temel konu aşk idi. Ancak halk müziği repertuarına Çorum'dan giren yanlışlıkla Pir Sultan mahlasıyla kayıtlara geçen nasihati adeta bir anayasa gibidir. O bu türküsüyle kızı, gelini, tomurcuk memeleri, ak sineleri bir kenara bırakıp insanları insanca davranışa, mütevazı olmaya, hatırdan, gönülden geçici olmamaya davet etmektedir...

*“Dinle sana bir nasihat edeyim
Hatırdan gönülden geçici olma
Yiğidin başına bir iş gelince
Onu da yâd ellere açıcı olma*

*Mecliste arif ol kelamı dinle
El iki söylerse sen birin söyle
Elinden geldikçe sen iyilik eyle
Hatıra dokunup yıkıcı olma*

*Dokunur hatıra kendisin bilmez
Asilzadelerden hiç kemlik gelmez
Sen iyilik ette o zayı olmaz
Darılıp da başa kakıcı olma*

*El ariftir yoklar senin fendini
Dağıtırlar tuzağını fendini
Alçaklarda otur gözet kendini
Katı yükseklerden uçucu olma*

*Muradım nasihat bunda söylemek
Size layık olan onu dinlemek
Sev seni seveni zayı etme emek
Sevenin sözünden geçici olma*

*Karacaoğlan söyler sözüm başarır
Aşkın deryasını boydan aşırır
Seni bir mecliste hacil düşürür
Kötülerle konup göçücü olma”*

Hayatı çok seven Karacaoğlan'ın belli başlı üç derdi vardır. Ayrılık, yoksulluk ve ölüm. Bu dertler onun can düşmanıdır. Ayrılık ve yoksulluk ne ise de hele ölüm... Kapıya konacak cinsten değildir. O bu konudaki düşüncesini Şanlıurfa'dan halk müziği repertuarına giren “Gele gele geldik bu kara taş” diye başlayan türküsünde şöyle dile getirmektedir:

*“Karacaoğlan der ki kondum göçülmez
Acıdır ecel şerbeti içilmez
Üç derdim var birbirinden geçilmez
Bir ayrılık bir yoksulluk bir ölüm “*

Karacaoğlan dizeleri semah ezgilerine de söz olmuş. Rahmetli Nida Tüfekçi'nin Sivas Divriği'den Mahmut Erdal'dan derlediği *Turnalar Semahı* buna en güzel bir örnektir. Üç bölümlük semahın ilk iki dörtlüğü Hekimhanlı Esiri'ye aittir. Şiir beş kıtadan ibaret olup, ilk defa 1934 yılında Sivas halk şairleri toplantısında (Sivas Âşıklar Bayramı) Âşık Süleyman tarafından okunmuş, Ahmet Kutsi Tecer tarafından kaleme alınmış, Musiki Mecmuasında yayımlanmıştır. Bazı dizelerin değiştirilerek semahın ilk bölümüne adapte edilen şiirin orijinal dörtlükleri şöyledir:

*“Ne yaman firkatli inilenirsin
Sarı turnam siyenen yarelendi mi
Neye el değmeden sinirlenirsin
Telli turnam siyenen yarelendi mi*

*Yoksa sana yâd düzen mi düzdüler
Yad el değüp perdelerin bozdular
Tellerini haddeden mi süzdüler
Sarı turnam siynen yarelendi mi”*

Bu dizelerden sonraki sözler Karacaoğlan'a aittir. Karacaoğlan'a ait sözler üç ayrı şiirden alınmış. Dörtlüklerden bazı dizeler değiştirilerek semahın sözleri meydana getirilmiştir.

Halk müziği repertuarına giren sözleri Karacaoğlan'a ait olan çok türkümüzde Turnalar Semahındaki gibi değişiklikler yapılmış, Karacaoğlan'a ait şiirler cömertçe kullanılmış, ifade ettiği ana temanın üstüne başka sözler eklenerek anlam ve akıcılık bozulmuş, kaş yapayım derken göz çıkartılmıştır. Ülkemizde Karacaoğlan çığır-mak deyiminden hareketle büyük ustanın yaklaşık 94 şiiri halk müziği ezgilerine söz olmuş, bunun 23 tanesi uzun, diğerleri ise kırık hava tarzında bes-telenmiştir. Hâsılı Karacaoğlan yapılan yanlışlıklara rağmen halk müziğimizle bütünleşmiş, sazıyla sözüyle sevdasıyla, sevgisiyle milletimizin gönlüne taht kurmuştur. Onu anlamak için

*“Ay doğup da şafak atmakta sandım
Meğer yârin düğmeleri çözilmiş”*

dizelerindeki teşbihi, Çorum'dan bozlak formuyla halk müziği repertuarına giren

*“Bakmaz mısın Karacaoğlan halına
Garip bülbül konmuş gülün dalına
Kadrin bilmeyenler alır eline
Onun için ayrı biter meneşe”*

dörtlüğündeki kadir kıymet bilme ifadesini çok iyi değerlendirip analiz etmemiz gerek. Değerlendirme böyle olursa Karacaoğlan çok daha iyi anlaşılacaktır. İşte o zaman yüreği sızlamayacak, gözü arkada kalmayacaktır.

KAYNAKÇA

1. Prof. Dr. Umay Günay, XVII. Yüzyıl Saz Şairi Çukurovalı Karacaoğlan ile İlgili Bir Değerlendirme. II. Uluslararası Karacaoğlan-Çukurova Halk Kültürü Sempozyumu Bildirileri, Adana 1993.
2. M. Aziz Bolel, Yunus Emre Hazretleri - Hayatı - Di-vanı, Uğur Matbaası, Eskişehir, 1983.
3. Mustafa Necati Karaer, Karacaoğlan - Hayatı, Sanatı,

- Şiirleri, Tercüman 1001 Temel Eser
4. Tahir Kutsi Makal, Karacaoğlan, Toker Yayınları, İstan-bul, 1973.
5. Ahmet Adnan Saygun, Karacaoğlan, Doğu LMT. O. Matbaası, Ankara, 1952.
6. Sıtkı Soylu ,Karacaoğlan, Mut Kaymakamlığı Kültür Yayınları No: 1, Mut, 1974.

ERCİYESLE SÖYLEŞİ

karlarına kan bulaştı
bu ne kahpece savaştı
hain usulca yanaştı
dondun kaldın Erciyes'im

Kayseri'm kara bağladı
yine analar ağladı
acı yürekler dağladı
şaştın kaldın Erciyes'im

on dört tane körpe yiğit
dizildiler şehit şehit
yakıldı yüzlerce ağıt
sen karardın Erciyes'im

kimi evli kimi bekâr
kimi kaç nüfusa bakar
terhisine on beş gün var
sen kavruşdun Erciyes'im

canım yurdunda ateş var
kimi Suriye'ye bakar
yarınlar bugünden beter
sen de ses ver Erciyes'im

kanı yerde kalmaz denir
bu söz her zaman söylenir
bilmem daha ne beklenir
ne söylenir Erciyes'im

bırakın başka her şeyi
bırakın nutuk çekmeyi
bu vatanımın gerçeği
yine dik dur Erciyes'im

Yüksel Satoğlu GEMALMAZ

Tahtacı: Türkçede ağaç kesen, kiriş ve tahta biçen demektir. Bugün başlıca Kahramanmaraş, Adana, İçel, Antalya, Muğla, Denizli, Isparta, Burdur, Balıkesir ile Aydın ve İzmir vilayetlerini teşkil eden geniş sahanın ormanlık bölgelerinde, ekseriyetle göçebe, çok azı da yerleşik olarak yaşayan, ağaç dilmek ve tahta biçmekle geçinen alevi Türkmen zümrelerini ifade eder.

Orta Asya'dan göçen kervan, Horasan'da konaklar, orada tasavvuf kültürü ile tanışır, Anadolu'ya gelir, işte burada Şaman - İslâm kültürü senteze ulaşır. Anadolu kültür mozağında Bektaşî kültürü olarak ortaya çıkar. Bugün Taşeli'nde bulunan Tahtacılar Samsun-Ladik yöresinde ikiye ayrılmışlar. Bir grup Antalya, Aydın ve Muğla yöresine, diğer grup ise Malatya, Adıyaman, Sivas, Urfa yöresine gitmişlerdir. Bu grup konargöçer yaşamını hayvancılığa yöneltmiş, Antalya yöresine giden grup ise tahtacılık mesleğini seçmişlerdir.

Tahtacılar iki guruba ayrılırlar: Aydınlılar, Çaylaklar (Yan-Yatırlılar). Aydınlıların ocağı Aydın'da, Çaylakların ocağı ise İzmir Narlıdere (Mürüt Ocağı Emirli)'de bulunmaktadır. Çaylaklara 12 erkanlı, Aydınlılara 9 erkanlı da denir. Bir örnek verirsek Muharrem orucunu Aydınlılar 9 gün, Çaylaklar ise 12 gün tutarlar. Tespit edebildiğimiz Çaylak Tahtacı Oymakları, İzmir Narlıdere Ortaca ekşili yurt, Fevziye, Fethiye, Günlükbaşı, Silifke-Kırtıl, Tarsus Kaburgediği, Mersin Dalakderesi, Mut-Köprübaşı, Mut-Köprübaşı ve Kuma çukuru köyleridir. Aydınlı Tahtacısı benizli Aydın yaylaları, Aydın Ortaklar Köyceğiz Merkez, Ortaca. Cumhuriyet Mahallesi, Antalya Abdal Musa Köyü, Koyunlar Köyü, Mersin-Bozyazı Merkez, Erdemli Akdeniz Mahallesi, Tömük, Akseki Merkez, Silifke-Sayağzı, Mu-Sinamus (Yeşilyurt) Kayabaşı, Mersin Merkez (Dorukkent) Kızılbag. Tarsus Çamalan Köyü Adana - Kozan Enler (Ulupınar) Pozantı Beledik. Bu tahtacıların büyük bir bölümü halen yukarıda belirtilen illerde orman işlerinde yerleşik düzene geçmeye başlamışlardır.

Silifke yöresinde bulunan tahtacılar 19. yy. başlarında iki kardeş olarak Alanya'dan Silifke-Taşucu, Tahtacıbelen Köyüne gelip yerleşmişlerdir. Bu iki kardeşin üç oğlu, üç kızı evlenmiş, Silifke, Mut'ta yaşayan tahtacı oymakları bunlarla gelişmişlerdir. Silifke yöresinde yaşayan tahtacı oymaklarının ataları olan Oğuzların izinde, konuşulan güncel Türkçemizin en güzel örneklerini katışıksız, özleşmiş ve yalın biçimde yaşattıklarına tanık olmaktadır.

Silifke yöresinde yaşayan tahtacı oymaklarında kendilerine yöneltilen bir soruda konuyu derinden alarak tarihçelerini heyecanla anlatmaya koyuluyorlar: "Bizim aslımız Horasan'dan gelme aşirettir. Tahtacı ve alevi olduysak başka bir şey sanmayınız; öp öz Türkoğlu Türk'üz derler." Asıl konu Sünnî'ler tarafından küçümsenmeleri ve çevrelerinde çok azınlıkta kalmaları daima onurlarını kırmış, bu ezilmeyi gidermek için tek kuvveti gelenek ve göreneklerine sınıksız sarılmada bulmuşlar ve ne tesadüftür ki, bu sayede en eski Türk kültürünü zamanımıza kadar taşıyıp getirmişlerdir. Yaşayışları içinde her an Şamanizm'in izlerine rastlamak mümkündür. Diğer yönden Türklüğe özgü nice kurallar sadakatle ve saygı ile uygulanmaktadır.

Tahtacı oymakları arasında gizli kalmış gelenekleri ve bu geleneklere bağlı olarak halk türkülleri konusunda (totemizm, natürizm vb.) çok ciddi araştırma ve incelemeler yapılmalı. Bu araştırma ve incelemeler doğrultusunda elde edilen verilerle amaca ulaşılmış ve Türk kültürüne katkıda bulunmuş olunacaktır.

KAYNAKÇA

- SEYHAN, Özcan, "Silifke Yöresinde Tahtacılar ve Mengi" Türk Folklor Araştırmaları Dergisi, İstanbul, 1967 No:220 (S. 1582)
- ÜÇYILDIZ, Celal, "Yerel Bilgiler"
- YETİŞEN, Rıza, Tahtacı Aşiretleri (Âdet, Gelenek ve Görenekleri) Memleket Gazetecilik ve Matbaacılık, İzmir 1986 (S. 7)

Kur'an-ı Kerim "*Biz insana anne babasına iyi davranmayı emrettik. Annesi onu ne zahmetle karnında taşıdı ve ne zahmetle doğurdu!*" (İsra: 23) âyeti ve daha pek çok âyetinde anne ve babaya iyiliği emretmiştir. Yine hadis-i şerif kitaplarında da anne ve baba hakkı, onlara iyi davranılması hususunda Hz. Peygamberin onlarca sözü vardır. Cihâda gitmek için Hz. Peygamberin yanına gelen bir sahabeye Hz. Peygamber annesinin olup olmadığını sorar ve sahabeden annesinin yaşadığını öğrenince, ardından hemen herkesçe bilinen şu sözünü söyler: "*Onun yanına git! Zirâ, cennet onun ayakları altındadır.*" İşte İslâm'ın ve onun yüce Peygamberinin husûsen anneye bakışı. İslâm bu anlamda kadını yüceltmiş ve insanoğlu için en değerli varlık yapmıştır. Bu noktada Batı medeniyeti, kadına yakın bir zamana kadar İslâm'ın ona verdiği önemin farkında bile değilken, hatta zaman zaman onu insan olarak dahi görmezken, günümüzde kadın adeta bir pazarlanma aracı hâline getirilerek istismar edilmektedir. Eski Yunan filozoflarından Eflatun'un kadını akıllı hayvanlar ya da idraksiz hayvanlar sınıflandırmalarından birine ait gördüğünü ve onun sadece çocuk üreten bir kuluçka makinesi gibi algıladığını bilmekteyiz. "Devlet" isimli kitabında, kadının varlık değerinin olmadığı güçlü çocuklar doğurana kadar ona bakılması gerektiği çocuk doğurmaktan düştükten sonra cemiyetten dışlanmasını yazdığını, ayrıca hatırlatmak isterim. Bütün bunlara karşılık İslâm kadının ayakları altına Cennet'i sermiştir.

Türklerin İslâm'ı kabul etmezden önceki kadına bakışı İslâm'daki kadın ile örtüşmektedir. Eski Türklerde kadın bazen aile reisi, aynı zamanda vefalı bir eş ve çocuklarının anasıdır. Anelik eski Türklerde kadına büyük değer sağlamıştır. Destanlarda kadının ilahî bir varlık olduğunu görürüz. "Yaratılış Destanı"nda dünyayı ve insanları yaratması için Tanrı'ya fikir veren "Ak Ana" adlı bir kadındır. Oğuz Kağan'ın annesi de böyle bir kadındır. Destanlarda ayrıca kadın ışıktan doğan bir varlık olarak anlatılır. Oğuz Kağan'ın ilk ve ikinci karısı bu şekilde ışıktan gelmiştir. Dikkat edilirse

Türklerin kadına nasıl büyük bir değer verdikleri anlaşılır. İslâm'daki kadın anlayışıyla Türklerdeki kadın anlayışının örtüşmesi Türklerin İslâm'ı kabulünde etkili olmuştur diyebiliriz.

Yine Kur'an-ı Kerim'de çocuklar, "göz aydınlığı" olarak tarif edilir ve kesinlikle çocukların özellikle rızık endişesiyle öldürülmesi yasaklanır. (İsra: 31) Bilindiği üzere İslâm'dan önceki Arap toplumunda husûsen kız çocukları utanç olarak görülüyor ve diri diri toprağa gömülüyordu. İşte İslâm bu olayları da yasaklamış, insanları bu tip caniliklerden men etmiştir. Hz. Peygamber bizzat şahsi hayatında çocuklarla ilgilenmiş, onlara sevgi ve şefkat göstermiştir.

Bizim kültürümüze yerleşen kadının bir anlamda, kutsallığı, edebiyatımıza da yansımıştır. Hemen her şairimizin ana ve çocuk üzerine şiirleri vardır. Yavuz Bülent Bakiler, ana üzerine olanlardan bir kısmını toplayarak "Ana Şiirleri Antolojisi" yapmıştır. Çocuklar üzerine yazılanlardan da onlarca antoloji bulunmaktadır. Biz, edebiyatımızın bu verimli alanı içerisinde kendine has yeri olan Muhsin İlyas Subaşı'nın anne ve çocuk konulu şiirlerini değerlendirmek istiyoruz. Şairin yayınlanmış bulunan yedi şiir kitabı "Vuslat Türküsü-1968", "Aydınlığın Gözleri-1979", "Bu Yüreğin Ülkesinde-1981", "Sevgi Donanması-1982", "Deryâdil-1985", "Sevdakâr-1988", "Bir Sır Gibi-1991" incelendiğinde tamamında anne ve çocuk ile alakalı şiirlerin olduğu görülür.

İnsanın yetişmesi diğer canlılara benzemez. Çok büyük bir itina ve dikkat ister. Bu noktada onu şekillendirecek ilk insan annesidir. Adeta insan annesinin telifi bir kitap gibidir. Subaşı, öyle görür annesini:

BEN ANNEMİN TELİFİYİM

*Ben kalemin Elifiyim,
Ben annemin telifiyim,
Aşk içinde siyim siyim,
Gönlümde gülleri açar...
(Bir Sır Gibi, s.52)*

Muhsin İlyas Subaşı, anne üzerine kitaplarında beş şiire yer vermiştir. İlk şiiri, sanırım annesinin vefatını anlatır. İlk dördlüğü çok romantik ve etkileyicidir:

ANNEM SÖYLEMİŞ

*Rengim geçti, kırık dökük bir gülüm,
Söyleyin bülbüle burada gezmesin.
Rengim geçti, boynu bükük sümbülüm,
Ceylan basıp dallarımı ezmesin.*

(*Vuslat Türküsü*, s.16)

SEVGİ BAŞAĞI

...

*Yüreği bir nur ki, söndür güneşi,
Bölüşür ömrünü çocuğu-eşi,
Ah, sade annelik olsaydı işi,
Huzur neden ona böyle uzaktır?..*

(*Bu Yüreğin Ülkesinde*, S.52.)

Bu uzaklığı, bir dönem ülkemizi kana bulayan iç çatışmalar döneminde de anasının yüreğinden okur:

ANALARIN GÖZLERİNDE YANARIM

*Gömülünce beş bin şehit gönlüme,
Gülün dudağında ağlar baharım.
Kabrın anıtını diker önüme,
Anaların yüreğinde yanarım.*

(*Deryâdil*, s. 70.)

Şair niye acıyı ana yüreğinde okudur? Çünkü ona göre, bütün acıların son örtüsü yavrusunun biricik gülüşüdür. Bunu daha önceki bir şiirinde de anlatılmaktadır:

ANA

...

*Şefkat çilelere altın çerçeve,
Çocuk ana kucağının süsüdür.
Bir tatlı gülücük ve bir öpücük,
Yaşanan bin acının son örtüsüdür...*

(*Sevdâkâr*, s. 79.)

Şakir'in ana konusundaki bu dikkatine bir de önemli hassasiyeti dikkatimizi çeker. "Ana"lığı Allah'ın onlara verdiği en büyük imtiyaz olarak gören Subaşı, onun istismarına da razı değildir. Günümüze çağdaşlaşma uğruna, kadını ticaret metâi hâline getirenlere karşı durur, "Bir kurşun gibi otu-

rur yüreğime çektikleri" diyerek başlayan şiirinde bir önemli hususun altını çizer:

ÇAĞDAŞ ANANIN DRAMI

*Göğsündeki pınarları,
Fanteziler kuruturken;
Mayayı ilk çâre iye,
Ellerine uzatıla.
Çocuk gibi sığınağı,
En büyük eseri varken,
Bu ilâhî mevhibeyi,
Söküp sokağa attılar.
Onu kısıkaça almışsa,
Tağutu doğuran cinnet;
Bu ananın ayağına,
Nasıl bağışlanır Cennet?*

(*Deryâdil*, s.52.)

Girişte işaret ettiğimiz, hadisin analarımıza verdiği imtiyazı, çağdaş ananın hak etmediğini söyleyen Subaşı, Batı zihniyetinin misyoner kültürünü moda aracılığıyla aramıza sızdırmasına karşı duruşun ifadesi olarak bunları yazar. Çünkü ona göre ana, şefkat ve sabır timsalidir. Her şeyini karşılıksız yavrusuna pay eder. Gece en tatlı uykusundan onun için uyanır, hastalığında baş ucunda sabahlara kadar nöbet tutar. Şair bu nöbeti, ana sütünde diken olarak görürken, bunu çocuğunun kokusundan geldiğini anlatır:

ANA

...

*Gece, ananın sütünde dikendir,
Böler bir tatlı ağıt uykularını.
Bir başkadır o bakışlarda ana,
Dost eder kendine çocuk kokularını...*

(*Sevdâkâr*, s.79)

Ana ile çocuk, biri olmadan diğersinin bir anlam taşımadığı gül ile dal gibidir. Ancak birlikte güzel, birlikte anlamlıdır. Şairin diken imajının izahını bir başka şiirinde buluruz. Orada dikenden söz etmez ama gül ve dal motifi ister istemez onu çağırıştırır. Çünkü gülün güzelliğini koruya dalındaki dikenidir ve bu da bir ilâhî sanat hâlinde gelir karşımıza:

GÜL VE DAL

...

Ne dal gülsüz güzel durur,

Ne yapraklar verir hayat.

Renkler sizde hikmet olur.

İşte burada bütün sanat!...

(*Sevdakâr*, s.85)

Çocuklar çiçek gibidir. Hayata renk ve ışık katar. Çocuksuz bir yuva ne kadar ıssız ve soğuktur. Çocuk sevgi tomurcuğu, bitmeyen mutluluktur. Muhsin İlyas Subaşı, "Çocuklar ve Çiçekler" şiirinde, çiçek çeşitlerini renkleriyle verirken, öyle sanıyorum ki, ırkların renk tonlarını dikkate almaktadır. Büyük yaratıcı çiçeklerdeki rengi biraz da bizim tenimize giydirmemiş mi?

ÇİÇEKLER VE ÇOCUKLAR

Bir sarı karanfil, bir kırmızı gül,

Bir beyaz papatya, bir siyah lale.

Hepsinin sevgisi bir başka dünya,

Yokluğu sevk eder beni melâle.

(*Bu Yüreğin Ülkesinde*, s.76)

Çocuk her şeyiyle farklı bir dünyadır. Her türlü kirden arınmış, dünyasında kötülüğe yer olmayan farklı bir varlık. Kin nedir bilmez, düşmanlık nedir bilmez, hased nedir bilmez... Bundan dolayı kültürümüzde çocuk melek olarak adlandırılır. Yani günahsız, saf, temiz...

ÇOCUKLAR

Bizde umut aşkı arar,

Sizde sevgiler ay gibi.

Bizde telaş günü yorar,

Sizde heyecan tay gibi...

Gözleriniz karanfildir,

Papatyadır elleriniz.

Sizde korku dağ değildir,

Herdem açar gülleriniz...

(*Sevdakâr*, s.84)

Dünyanın her yerindeki ana kutsal, her çocuk bir melektir. Dolayısıyla en fazla yaşama hakkı olan belki de analar ve çocuklardır. Onlar savunmasızdır, narindir. Oysa bugünkü dünyanın silahı ve parası çok olan yetişkinleri sırf egolarını tatmin

uğruna bu şefkat âbidelerini mâğdur etmekte, rengarenk çiçeklerin bir çoğunu açmadan soldurmaktadır ve bir çocuk bütün bu olup biten karşısında sorar:

BİR ÇOCUK

...

Bir çocuk sorar:

İvan amca, Moşe amca, Sam amca,

Niye dünyama gidersiniz davetsiz,

Sizin de ülkenizde yok mu çocuklar?

Bırakın hayatımızı biraz da bize,

Biz çıkaralım onu yeniden temize...

Pelte pelte kuşatırken korkular,

Gerilir bir yay gibi fırlar üstümüze,

Korkuların bittiği yerdeki hayatı sorar...

(*Deryâdil*, s.68)

Cevap veremeyen İvan'lar, Moşe'ler, Sam'lar yine bildiklerini okurlar. Yine dünyayı kana, acıya, göz yaşına boğarlar.

SANA DOST BEN VARIM

Zambiya'da çocuklar yoksul doğar,

Afganistan'da babasız büyür.

Korku ve savaş kaderidir de Afrikalının,

Bugün dünyada hangi çocuk özgür?

(*Bu Yüreğin Ülkesinde*, s.74)

Şair bu noktada yüreğinin ülkesini çocuklara açar. Çocuklar haklıdır aslolan sevgidir. Bunu idrak edemeyen büyükler haksızdır, suçludur.

ÇOCUK VE BİZ

İster uzak doğudan bir çekik gözlü,

İster, Orta Doğudan bir yaralı kız,

İsterseniz Afrika kıyılarından,

Birer çocukla bana buket yapınız.

(*Bu Yüreğin Ülkesinde*, s.78)

Sonuç olarak, şair anne fedakârlığı ve şefkatini ele alırken evrenseldir. Çocukları konu aldığı şiirlerinde de sevgi doludur. Çünkü dünyanın neresinde olursa olsun çocuklar aynı duyguları paylaşırlar. Ancak şair biraz bu noktada buruktur. Savaşın sürdüğü topraklarda anneler ve çocuklar ağlamaktadır. Şair "deryâdil" olan gönünde onlara daha fazla yer verir.

Bismillâhırrâhmanırrâhim. Rahman ve Rahim olan, başıslayan ve esirgeyen Allah'ın adıyla söze başlamak, sözden maksat özü hâsıl kılmak.

Kar taneleri gökyüzünden yavaşça süzülerek, döne döne yeryüzü ile buluşuyor. Bu dönüş; kararlılığı beyaza bürüyüş, semazence etrafı süzüş ve en sonunda Hakk'ı düşünüş. Düşünceler, düşünceler, atomlu-atomsuz düşünceler... Herkesin kendince kurguladığı; ölçüp, biçip, tarttığı; meraklı-meraksız, duyarlı-duyarsız, düşünceli-düşüncesiz düşündüğü düşünceler...

Zaman kelebeğin ömrü kadarmış. Geçip gidiyor!.. Kıymetini bil, dostum! Her zamanki gibi yine kalp fethindeyiz. Bitmiyor... Alparslan'lar, Süleyman Şah'lar, Hoca Ahmet Yesevi'ler, Yunus'lar, Mevlâna'lar,

Fatih'ler, Yavuz'lar, Kanuni'ler, bitmiyor... Ve hâlâ hâkim olmayı değil hâdim olmayı tercih ediyoruz.

“Ben kuluma şahdamarından daha yakınam” der kelâmın sahibi ve anlarınız ki Erciyes Dağı kadar büyük de olsa derdimiz, secdede içtenlikle yapılan bir dua kâfidir geçer melâlimiz.

Gazâ, fetih, cihâd ne dersiniz deyin cihâşümûl bir çabayla sürer mücadelemiz. “Çiğnerim, çiğnenirim, Hakk'ı tutar kaldırım!” diyen neferlerdir gayretimiz. Ve, ve ilk cephedir nefsimiz.

Bir cuma günü çevresel tepkiler, akıldan geçenler... Bugün Ahmet Haşim'e ithafen diyorum ki:

“Yine kar, yine cuma, yine düşüncelerim,
Bu dem gördüklerimi yazabilmek isterim.”

Ve kalem yazıyor, elhamdülillâh. Bir bilinmeyenli denklemi başka bir bilinmeyenli denklem yok eder mantığıyla, soğuk havanın tesirini soğuk bir suyun kıracağından hareketle şadırında abdest ve çocuk misafirler. Biri yanındakine sorar:

“Abdest neden alınır, biliyorsun değil mi?” Düşünceli bir bekleyişin sonu bilmiyorum çıkana bilinci. Ardından gelen cevap:

“Allah'a tertemiz çıkabilmek için.” İşte saflık ve yalansızlık. Fakat ne yazık ki masumiyet celladı olmuşuz, nedir bu kararsızlık?

“Gördüm ön safta oturmuş nefer esvaplı biri
Dinliyor vecd ile tekrâr alınan Tekbîr'i”

Evet, gördüm, çağ açıp çağ kapayan o neslin tekraren gelişini!

Demek istediğim şudur ki ölçü, İslâm dinidir ve İslâm dininde savaşın bile bir ahlâkı vardır. Halep, Musul, Gazze ve daha binlercesi tek kelimeyle cinayet! Eğer çocuklara kulak verecek olursak bize düşen “Tebessümü yere düşürmeden kalp fethine devamdır.” Lütfen onların da bir birey olduğunu unutmayalım.

Son olarak insanlar paylaşmalı ve yazmalı diyorum. Yaz dostum yaz ki mum dibine de ışık versin. Temennim muhabbet ile kalasınız.

BİR ÇARESİ OLMALI!

Kalemimde yine bitti mürekkep
Yazmak istiyorum yazamıyorum
Bir dünya resmi var hayalimde hep
Çizmek istiyorum çizemiyorum.

Düşünür dururum kendi çapımda
Senli benli fikir yoktur yapımda
En insan yanımla, gönül kapımda
Çözmek istiyorum çözemiyorum.

El ele kol kola çeksek halayı
Rüyalarda görsek derdi çileyi
İnsanlık adına cümle belayı
Sezmek istiyorum sezemiyorum.

Bir çare olmalı, olmalı buna!...
İbret almak için bakmalı düne
Tuzaklar dizilir art arda yine
Bozmak istiyorum bozamıyorum.

Zübeyde GÖKBULUT

Tanzimat'la birlikte Batı'dan dilimize giren kelime ve kavramları çoğunlukla olduğu gibi alırken aslı Latince 'respublica' olan 'cumhuriyet' kavramını kökeni Arapça olan Türkçe kelime olarak almışızdır. Bunda elitlerin uygulamayı daha iyi anlatma, kabullenmenin ve kendimize özgü hâle getirme amaçlarının etkisi var mıdır bilinmez.

Cumhuriyet kavramı öncesi dilimize giren ve aslında zımnen cumhuriyeti ifade eden kavram 'meşrutiyet'tir. Meşrutiyet, padişah yetkilerinin belirli ölçüde kısıtlandığı anayasaya dayalı parlamenter yönetim şeklidir. Bunun adı Batı'daki ifadesiyle 'anayasal monarşi'dir. Cumhuriyet kavramında olduğu gibi burada da batılı isimlendirme yerine 'meşrutiyet' adıyla Türkçe isimlendirme kullanılmıştır.

Monarşi yönetimine karşı ilk kazanım olan 'meşrutiyet, sultan ikinci Abdülhamit gibi bir padişah tarafından 1876'da ilan edilir. Bir süre sonra ehil siyasetçi Sultan, mevcut şartlarda Osmanlının 'meşrutiyete' hazır olmadığı kararıyla 1908'e kadar meclisi kapatmıştır.

Avrupa aslı 'anayasal monarşi' olan 'meşrutiyet' fikri Genç Osmanlılarca dile getirilerek uzun yıllar halk tabanında işlenmeye çalışılmıştır. 'Meşrutiyet istiyoruz' diyenlerin asıl kastettikleri Hollanda ve İsviçre gibi ülkelerin çok önceden, Fransa'nın ise 1789 ihtilalinden sonra uyguladığı Latince 'respublica' olarak isimlendirilen 'cumhuriyet' yönetimiydi. Meşrutiyeti şiddetle dile getiren devlet adamlarından Mithat paşanın "Al-i Osman yerine Al-i Mithat" olacak diye sayıklamasından bahsedilse de Osmanlı aydınlarının asıl hedefi çağdaş Avrupa devlet yönetimi 'respublica' yani 'cumhuriyet'ti. Elbet asırlardır monarşik bir rejimin hakim olduğu bir ortamda birden bire 'respublica'dan bahsetmek önceden hedefe ulaşmamayı kabul etmekte. İngiltere'de 'magna carta' ile uygulana gelen Fransa'da 1789 öncesi uygulanan 'anayasal monarşi' Osmanlı aydını için 'cumhuriyet yönetimine'

ilk basamaktı. Bunun için 'meşrutiyetin ilanı' büyük ümitler ve sevinçlerle karşılanmıştı.

Meşrutiyetin ikinci defa ilanı ile Osmanlı aydınının hayali, toz pembe bir ülke geleceği iken maalesef acılar ve kan kırmızı sıkıntılar olacaktı. Devlet, otuz küsur yıldır baskıyla tuttuğu kendi aleyhine cereyan edecek olayların meşrutiyetle birlikte otuz yılın aksine on katı hızında kendi aleyhine gerçekleşmesine şahit olacaktı. Elbette hata 'meşrutiyette' değildi. Devlet yönetiminin mevcut yapısının ve devletin bünyesinde barındırdığı etnik yapıların buna hazır olmayışları etken sebeplerdi.

Sultan Abdülhamit'in tahttan indirilmesiyle sonunda iktidara gelen 'ittihat ve terakki' yönetimi, koca bir devleti hızla çökertecekti. Birinci dünya harbi de işin tuzu biberi olacaktı. Bu tuz biber tam yerine gelmiş ve İngilizler, İstanbul'u işgal etmişler, dahası koca bir devlet yönetimini inhisarlarına almışlardı. Millî menfaatler söz konusu olduğunda derin devlet doğal olarak işleyecek ve Mustafa Kemal'in liderliğinde kutlu bir millî mücadeleye ile yeni bir devleti sonuç verecekti.

Rivayetler odur ki başlangıçta Osmanlı hanedanı dışında padişahlık konuşulmakla birlikte Genç Osmanlılardan bu yana aydın ve devlet adamlarının dile getirip işledikleri 'meşrutiyet' ötesi 'respublica'yı (cumhuriyet) Mustafa Kemal Atatürk, seçecek ve 29 Ekim'den önce "arkadaşlar yarın cumhuriyeti ilan edeceğiz" meşhur sözünü söyleyecekti.

Gerek 'meşrutiyet'lerin gerekse 'cumhuriyet'in ilanlarını büyük ümitler, hedefler ve heyecanlarla karşıladığımız hâlde 'cumhuriyet'in kuruluşundan doksan küsur yıl sonra bugüne bir çok yol kat etmekle birlikte henüz tatminkar bir hedefe ulaşabilmiş değiliz.

Onuncu yıl nutkunda iftiharla ifade ettiği gibi çok kısa zamanda büyük işler yapıp büyük hedeflere ulaşan Mustafa Kemal Atatürk, devlet yönetiminde en büyük örnek ve önderimizdir.

İnsan derken kâinatta yaratılan canlılar içerisinde eşref-i mahlûkat olarak yaratılan bir erkek bir kadın olarak gelir akla.

İnsanı, farklı anlamda anlamlandıracak olsak da iki unsurdan ibaret yani bir kadın ve bir erkek olarak bilir ve kabul ederiz.

Oysa ki öyle değil.

İnsan, bir erkek, bir kadın ve bir diğer üçüncüsü de anadır.

Üç çeşit diye sınıfladığımız İnsanın biri anadır, bir diğer ifadeyle annedir, anneanne veya babaanne'dir. İnsan sınıfından olan üçüncü insanı genelde pek çok insan bilmez veya bilse de kabul etmez, anne olarak değil kadın olarak bilir ve öyle kabul eder ve der ki ne olacak işte kadın annedir, anne de kadındır.

Tabii ki bu görüş ve düşünce bize göre yanlış hem de çok yanlış, kabul görür veya görmez.

Biz, zaman zaman da olsa hep deriz “kadın olmak ayrı, ana veya anne olmak ayrıdır” diye. Her kadın, kadın olabilir ancak, her kadın ana, anne olamaz.

Ana olmak, üçüncü bir kişi olarak bir erkek ve bir kadından olma anne olmak başkadır, bambaşka bir özelliktir.

Üçüncü insanın bir ana, bir anne yani anlaşılacağı üzere millî ve manevi değerlerin tümüne sevgiye dayalı sadakat çerçevesinde bağlı ana veya annelerin olduğu bilinmeli ve kabul edilmelidir.

Görmemiz ve kabul etmemiz gereken üçüncü sınıf insan olan ananın, annenin çok ama çok önemli bir unsur olduğunu, ailenin temel taşı ve yaşamın idame edildiği çadırın temel direği olduğunu bilmemiz ve kabul etmemiz gerek.

Analar, anneler üzerine yaradan ayetler sunmuş, hadisler irat edilmiş, çok güzel ve anlamlı sözler söylenmiş, şiirler kaleme alınmış, şarkılar ve türküler icra edilmiş değerlerdir.

Ana, anne yaratılış hassasiyetinin verdiği incelik ve özelliğiyle evine bağlı, varsa evinin sırrını dışarıya ifşa etmeyerek beyini aziz eden, varsa çocu-

ğunu mutlu kılan ve kılmaya çalışan, çocuğunun geleceği için ama kendinden ama eşinden kaynaklı her sıkıntıyı tatlıya dönüştürebilendir.

İnsan sınıfından üçüncü ve en önemlisi olan ananın, annenin her kadından olamayacağı, her kadını diyenin o yüce mevkiye sahip olamayacağı bir gerçek her ne kadar hasbelkader bir evlilik yaşamış ve kendini ana veya anne olarak görenler var olsa da.

Her kadına ana veya anne denilemeyeceğini yaşadığımız günümüzde mevcut birçok aile yapısına baktığımızda görmekteyiz. Aile mefhumundan ve analık duygusundan yoksun, evladına göstermelik sevgi ve merhametle analık, annelik yaptığını sanan veya düşünenleri gördüğümüz gibi..

Gerçek manada, Türk-İslam aile yapısı çerçevesinde ana veya anne olan insanlarımızı tenzih ettiğimizi ifade ederek sözümüzün Türk-İslam ahlak ve terbiyesinden nasiplenmemiş, aile mefhumu ve annelik duygusundan yoksun, aşağılık kompleksle egosunu tatmine çalışırken aile yapısını veya evlat ve evlatlarının geleceğini düşünmeksizin karartan zavallılara, yaşadığını bilip aslında yaşamaayan yaşayan ölü misalinde olanlardır.

Sözümüz evladını veya evlatlarını gerçek sevgilerine muhtaç olduğu insanlardan, gerçek ailesi olan babası, dedesi, babaanne ve halalarından, amca ve amcazedelerinden kaçırıp geleceğini sevgisiz kılan, dünya görüşüne kini ve nefreti enjekte eden ana, anne geçinen anacık kadınlardır.

Evet, netice itibariyle üç çeşit insan var dedik ve üçüncü sınıf olarak kabul ettiğimiz insan olan ana, annenin bir kadından, adam gibi adam bir kadından oluşandır.

Kendini yoktan var kılan Allah'a sevgi ve sadakatle bağlı,

Kâinatın efendisi Peygamberimiz Hz. Muhammed Mustafa (s.a.s)'ya ittibâ etmiş,

Son kitap Kur'an'ı Kerim'i rehber edinmiş,

Millî ve manevi değerlerine sonuna kadar bağlı,

Riya ve istismardan uzak,

Türk-İslam aile hayatı çerçevesinde bir hayat sahibi olan ve olma gayretinde bulunarak aile mefhumu denen kutsal aile yapısına bağlı olandır ana veya anne.

Türk-İslam kültüründe ana/anne aynı zamanda hanımdır, aile fertlerini bir arada tutup barındıran handır, eşi olacak atamana eşlik eden ve atamanın olmadığı yerde ona vekâlet eden handır.

Ana/anne bir şiir ve şiir yazdıran, ilahiler ile türküler ve şarkılar söyleten ve de yerine göre ağıtlar dizdirenidir.

Ana/anne evladının geleceğini kinden ve nefretten uzak tutan, sevgiyle saran ve donatan, sevdiklerini ve sevenlerini çoğaltan dünyaya ve insanlara hoş baktırandır.

Yabancı özlemi içerisinde olup uyduruk günler meraklısı zevâtın yılda bir hatırlayıp adlarına gün tertip ederek kutladıkları anaların/annelerin,

Millî ve manevi değer çerçevesinde vatana ve millete sevgiyle bağlı evlatlar yetiştiren, sevdiklerinden ve sevenlerinin sevgisinden mahrum kılmayan gerçek ana ve anaların her günü aydınlık olsun, mutlu geçsin ve onlara koca selamlar olsun deriz.

ATALAR SÖZÜ GÜZELLEMESİ

Taşı gediğine koyar
Bu bizim atasözleri
Âyete, hadîse uyar
Bu bizim atasözleri

Akla ve mantığa uygun
Hakk'a, hakîkate vurgun
Okyanuslar gibi durgun
Bu bizim atasözleri

Halk irfânından içmiştir
Nice imbikten geçmiştir
Veciz olanı seçmiştir
Bu bizim atasözleri

Bir tefekkür âbidesi
İlmin ve vicdânın sesi
Halkımızın felsefesi
Bu bizim atasözleri

Birdir dinin, fennin yolu
Hisse, öğüt, hikmet dolu
Halkın bilgelik okulu
Bu bizim atasözleri

Tâbiri câizse özgün
Tâbiri câizse örgün
Altın oran kadar düzgün
Bu bizim atasözleri

Arı duru birkaç satır
Az sözle çok şey anlatır
Kâh güldürür, kâh ağlatır
Bu bizim atasözleri

Bir söz ki, derin mi derin
Kristalleşmesi fikrin
Kaynağı şiirin, nesrin
Bu bizim atasözleri

Çifte sulu çelik gibi
Sözün zirvesi ve dibi
Dil, lehçe, ağız edîbi
Bu bizim atasözleri

Her biri hüküm içerir
Ağızda yağ gibi erir
Düşünene neler verir
Bu bizim atasözleri

Yediden yetmişe kadar
Bütün hâfızalarda var
Destanlar yazmış âşıklar
Bu bizim atasözleri

Bir adı da Darbimesel
Çokluğu Durub-u Emsâl
Sanattır İrad ve İrsâl
Bu bizim atasözleri

Kollektif aklın eseri
Hayat yolunun feneri
Ayrı, her birinin yeri
Bu bizim atasözleri

Dilimizin zenginliği
Yüksekliği, enginliği
Gökkuşağı renginliği
Bu bizim atasözleri

Düşünüp konuşmuş ecdât
Boş lâfa vermemiş fırsat
Örf, an'âne, ahlâk, âdât
Bu bizim atasözleri

Dün, bugün, yarın çizgisi
Sürekliğin ezgisi
Birleştirir hepimizi
Bu bizim atasözleri

Eskiler sözü de denir
Deyimlerle öz kardeşdir
Mısrâ, beyit, hepsi şiiir
Bu bizim atasözleri

Türkçe, mesel hazînesi
Ses ve anlam defnesi
Manevî vatan hânesi
Bu bizim atasözleri

Dünyâ-âhiret sözüdür
Milletimizin özüdür
Hiç sönmeyecek közüdür
Bu bizim atasözleri

Gök kubbemizi kurandır
Ayakta dimdik durandır
Töremizi yoğurandır
Bu bizim atasözleri

Türkü gibi, şarkı gibi
Âkil adam çarkı gibi
Temiz suyun arkı gibi
Bu bizim atasözleri

Kelâmdan, kalemden ders al
Edep dairesinde kal
Hepsi süzölmüş, hâlis bal
Bu bizim atasözleri

Oğuz, tüketme nefesi
Halkın sesi, Hakk'ın sesi
Hakikatler manzûmesi
Bu bizim atasözleri...

Bekir OĞUZBAŞARAN

OKUNMAYAN KİTAP (SIZLAR)

Ali Rıza MALKOÇ

“Kitap okuyabiliyor musun?” diyorum dostuma
“Hayır” cevabını alıyorum
“Neden okuyamıyorsun?” diye sorduğumda ise:
“Vaktim kalmıyor” diyor.
“TV’den, maçtan, aşktan, sevgiden, koşmaktan, in-
ternetten, oyundan, eğlenceden, siyasetten, işten mi?”
diye nedenini sorduğumda ise:
Gülerek susuyor dostum.
Çünkü ihtiyaç hissetmiyor.
Zor geliyor, zaman kaybı, boş işler olarak şartlan-
mış adeta.
Çünkü anında para kazandırmıyor.
Cüzdana bir şey girmiyor.
Oysaki okuyarak genel kültürümüzü, bilgi biriki-
mimizi, arttırsak, sözde okumuşların her söylediğinin,
sorgulamasız doğru olmadığını, bilimsel ve vicdani bir
temele dayanmadığını görebiliriz.
Mutluluk ve yaşam kalitemiz artar.
Çalışma verimimiz yükselir.
İnsanları, toplumu, değer ve kavramları, olması ge-
rektiği gibi tanımış oluruz.
Tattığımız, sahip olduğumuz, öğrendiğimiz güzel-
likleri başkalarına da önerme fırsatı doğar.
Modern toplumun oluşmasına olumlu katkımız
olur.
Zihnimizde ve gönlümüzdeki vicdani ölçü, kriter
daha tutarlı olur.
Problemlili kişiler; yanlış kurulan mantık, düzen ve
sistemin ürünüdür.
Kişilerden önce, sistemi sorgulamayı öğrenir, olum-
lu katkı sağlayabiliriz.
Davranış bozukluğu olanları kolaylıkla tanır, em-
pati yapar, onlara kızmak yerine, yol gösterici öneriler
sunabiliriz.
Mantığımızı, felsefemizi, bakış açımızı, niye başka-
ları ipotek altına alsın ki?
Beynimiz, vicdanımız bağımsız düşünme ve karar
vermek için yaratılmamış mı, neyimiz eksik?
Psikoloji, sosyoloji, felsefe, edebiyat, tarih,
Davranış bilimleri, kişisel gelişim, manevi ilimler,
Roman, hikâye, anı, gezi notları, bilimsel makale...
Hangisine daha çok ilgi duyuyorsak sıraya koyup
Bir yerden başlayabiliriz okumaya.
Ne dersiniz?...

Giriş

Orta Anadolu toprağı halk ozanların harman olduğu yerdir. Bu topraklarda nice ozanlar yetişmiştir. Kayseri, Develi'de Âşık Seyranî, Sivas'ta Pir-Sultan Abdal, Sivas'ta Âşık Veysel, Kırşehir'de Âşık Paşa, Ahi Evran, Geyceklî Âşık Hasan, Muharrem Ertaş, Neşet Ertaş ve şimdi sözünü edeceğim Kırşehirli Şemsi Yastıman geliyor. Şemsi Yastıman 10 Temmuz 1923 tarihinde Kırşehir'de doğmuş ve 1994 yılının 10 temmuzunda Çanakkale-Lapseki İlçesi Çardak Emet tatil köyünde Hakk'ın rahmetine kavuşmuştur. Aramızdan ayrılalı çeyrek asra yakın bir zaman oldu. Vefanın 23. yılında saygıyla ve rahmetle anmak istedim. Onunla ilgili bir anımdan ve bir mektubundan söz etmek istiyorum:

1964 yılında Diyarbakır Erkek İlköğretmen Okulundan mezun olunca ilk tayin yerim Kırşehir İli, Çiçekdağı İlçesine bağlı Demirli Köyü'nde göreve başladım. 1964-1966 yılları arasında görev yaparken Malya Devlet Üretme Çiftliğinden (bugünkü adıyla TİGEM) evlendim. Sözün kısası Kırşehirlilerin damadı oldum. Bundan dolayı bir yanım da Kırşehirlidir. Bundan dolayı da gurur duyuyorum. Kırşehir'e ve özellikle halk ozanlarına karşı büyük bir ilgi ve sempati vardır. Şemsi Yastıman'ı, Neşet Ertaş'ı, Çekiç Ali'yi ve Geyceklî Âşık Hasan'ı buralarda tanıdım. Şemsi Yastıman'ın ünlü şiirinden biri "Memleket Hasreti" adını taşıyor. 1973-1980 yılları arasında Diyarbakır'da öğretilmişim. Bu arada ara sıra Şemsi Yastıman'la da haberleşiyordum. Onun İstanbul-Beşiktaş'ta (Çırağan Caddesi, No.: 34) bir sazevi vardı. Sazıyla ve sözüyle Kırşehir'in adını Anadolu'ya taşıyan bir halk ozanı idi. Taş plaklarda ve radyolarda zaman zaman onun tarafından okunan ilğimizi çeken "Memleket Hasreti" ünlü bir şiiri vardı. Bu şiirini Türkiye radyolarında severek dinliyorduk. Adı geçen şiirden dördüklükleri sizinle paylaşmak istiyorum:

*Ölmez sağ olursam bu yaz inşallah
Sılayı bir daha görmek istiyom
Çuğuna varınca ya akşam, sabah
Topraklara yüzüm sürmek istiyom*

*Kaman'ı, Mucur'u, Çiçekdağı'nı
Kındam Dinekbağı, hem Özbağı'nı
Köylü, kentli, hastasını, sağını
Görüp bir muhabbet kurmak istiyom*

Bu sözünü ettiğim ünlü şiirin bir gün Karadeniz Ereğli'nde yayımlanan yerel bir gazetede Mahir Temel imzası ile yayınlandığını gördüm. Kırşehir ile ilgili Yastıman'ın kullandığı bazı sözcükleri de değiştirmişti. Yastıman'ın bu "Memleket Hasreti" şiiri 24 kıt'a iken o sadece 10 kıt'alık bir şiir yazmıştı. O yıllarda ben Diyarbakır'da iken, Ankara'da yayımlanan Hedef Dergisi, Hür Anadolu, Ankara Gündem Gazetesi ve Başkent gazetelerine de (1), ara sıra sanat ve kültürle ilgili yazılarımı yayınlıyordum. İşte 5 Mart 1974 tarihinde konu ile ilgili yazdığım yazıyı Tarla dergisinin sahibi gazeteci yazar kadim dostum Tahir Kutsi Makal'a göndermiş ve bu gazetenin Kırşehirli Şemsi Yastıman'a verilmesini rica etmişim. İşte o günlerde gazeteyi alan Şemsi Yastıman bana gönderdiği mektubunu aynen sunuyorum:

Muhterem Abdülkadir Güler Bey,

"Tahir Kutsi Bey kardeşimiz bana bir gazete yol-lamış, "Sanat Dünyası" sayfasında kıymetli yazınızı okudum. Bir aşırıca, bizim şiiri kendi diline uydurmuş, heybeyi bozmuş, torba yapmış. Ne yapalım zamanımızda böyle sanat hırsızlıkları da moda oldu. Ancak "Komşunun boncuğunu çalan geceleri takınır" diye bir ata sözü vardır. İşte sizin gibi eleştirmeci de bunu yakalar, mesele ortaya çıkar. Sağ olun, var olunuz. Esaslı dokunmuşsunuz insan olana bu kadar kâfi" diye yazmışlardı. (2)

Aynı mektup ve yazı Ankara'da Hür Anadolu Gazetesi'nde ve Şemsi Yastıman'ın ölümünden sonra 1995 yılında İstanbul'da Şemsi Yastıman'ın da kurucuları arasında yer aldığı "Ahi Kültürü Araştırma ve Eğitim Vakfı Yayınları (No.: 4) arasında Dr. Erol Ülgen'in hazırladığı "Şemsi Yastıman Hayatı ve Esereri" adlı kitapta da yer almıştır.

Karadeniz Ereğlisi'nde adını vermek istemediğim gazetenin yazı işleri müdürü bana bir mektup göndererek (Mart 1974) halk şairi Şemsi

Yastıman'dan özür dilediler. beni de bu dikkatimden dolayı tebrik edip ayrıca teşekkür ettiler. Bana gönderdikleri mektupta aynen şöyle yazdılar: “*Sayın Abdülkadir Güler, gazetemizde Şemsi Yastıman'a ait bu şiiri çalan ve gönderen adamı ikaz ve uyardık. Bir daha gazetemize böyle şiir ve yazı göndermemesini istedik. Sayın Yastıman'a da özür dileğinde bulunduk*”

Kırşehirli saz ve söz ustası Şemsi Yastıman'la dostluğumuz o ölene kadar devam etti. Bana bacadnağım, bazen de eniştem, üstadım diye hitap ediyordu. Her yeni yıl geldiğinde bana bir şiirini gönderiyordu. Örneğin 01.01.1988 tarihinde bana gönderdiği bir tebrik kartının arkasında “Hayırlı Yıllar” adlı bir şiiri vardı. Dört dörtlükten ibaret bu şiirden bir dörtlük sunuyorum:

*Haddini aşmayan bir samimiyet
Birbirlerimize hep iyi niyet
Gene devam etsin, sıhhat afiyet
Bin dokuz yüz seksen sekiz yılında. (3)*

Kırşehirli halk ozanı Şemsi Yastıman bir sözünde şöyle diyordu:

“Türkü anlamak için, türkü söylemek gerek” Kırşehirli Ahi Kültürünü Araştırma ve Eğitim Vakfı Genel Başkanı Galip Demir bir yazısında (Prof. Dr. Erol Ülgen, Şemsi Yastıman Hayatı ve Eserleri) yazısında şunları yazıyor: “Şemsi Yastıman, âşık, ozan ve saz şairi olarak, Türk halk edebiyatımızdaki geleneği sürdürmüş, hem sazı, hem sözü ve deyişleri ile nev-i şahsına münhasır bir sazlı ozanımızdır.(...) Şemsi Yastıman ile tanıştığım 1968 yılından vefatına kadar geçen zaman süresi içerisinde pek çok sohbetlerinde beraber olduk. Diğer zamanlarda olduğu gibi hep Kırşehir özlemini dile getirir, konuşmalarını Kırşehir ağzı ile sürdürürdü. Sohbetinde bulunan hiç bir kimseyi incitmezdi. Anadolu'nun neresinden gelirse gelsin o yörenin folklorundan, şiirlerinden, türküsünden, sazından güzel örnekler vererek o mecliste bulunan herkesin gönlünü almaya çalışırdı. Daima doğrunun ve dürüst çalışanın yanında idi. Çıkarıcı, yalancı ve dedikoducu insanları asla sevmezdi. Sazı ve sözüyle bunları şiirlerinde eleştirmekten çekinmezdi.”(4)

Şemsi Yastıman 10 Temmuz 1923'te Kırşehir'de doğdu. Asıl adı Mehmet Galip Şemsettin'dir.

Şeyh Süleyman Türkmen'in soyundan bir aileye mensuptur. Babası ve annesi Kırşehirli olup babası Kırşehir'in sevilen ailelerinden gelen Şekerci Ahmet Ağa ve annesi Selamoğullarından İlhamiye Hatundur. İlkokulu ancak üçüncü sınıfa kadar Kırşehir'de okumuş, babasının işi dolayısıyla Ankara'ya taşınmıştır. Ankara Devrim İlkokulundan mezun olmuştur. Daha sonra tekrar Kırşehir'e gelip Merkez Kale Ortaokuluna deva etmiş ve saz merakı yüzünden ancak 6 yılda ortaokulu bitirmiştir. (1941), Daha sonra öğrenime devam etmemiştir. Kırşehir'de saz ve söz üzerine uzun yıllar uğraş vermiştir. Ş. Yastıman vatani görevine 28 Ekim 1942 tarihinde Mardin Jandarma Okulunda başlamıştır. Daha sonra Ankara Cumhurbaşkanlığı Jandarma Muhafız Bölüğüne alınmıştır. Bu sürede asker ocağında saz çalma ve türkü söyleme olanağını da bulmuştur. 12 Eylül 1945 tarihinde Ankara 12. Jandarma Bölge Komutanlığı Muhafız Taburundan terhis olmuştur. Daha sonra tekrar Ankara'ya gelmiş ve dönemin saz ve söz ustalarıyla tanışma fırsatını bulmuştur. Kısa zamanda Türkiye radyolarında sazıyla ve sözüyle ünlenmiştir. 24 Ekim 1950'de Münevver Hanımla evlenmiş ve İzmirliilerin eniştesi olmuştur. 1950 yılında İstanbul'a gelmiş ve Beşiktaş Çırağan Caddesinde ahşap bir binanın altındaki bir dükkânda saz evini açmıştır. Bu evde saz dersleri de vermeğe çaba göstermiştir. Vermiş olduğu bağlama dersleri ve imal ettiği sazlarla hayatını kazanmaya devam etmiştir. Ünlü folklorcu, halk bilimci İhsan Hınçer bu konuda şunları yazıyor: “Yastıman, İstanbul'da çok geçmeden bir saz yapımevi ve atölyesi kurmuştur. En büyük hizmeti de bu olmuştur. Burası, hem dersane hem saz ve tel yapımevi, hem de âşıkların toplandığı, buluştuğu ve misafir edildiği yerdir. Hiç bir Tanrı misafiri bu kapıyı kapalı bulmamıştır. (5)

Şemsi Yastıman, gerçek anlamıyla sazı ve sözüyle bir halk ozanıdır. Saz çalmadaki ustalığı mahalli ezgilere hâkimiyeti ve destanlarıyla tanınan Şemsi Yastıman, yurdun muhtelif yerlerinde tertiplenen âşıklar bayramlarında ve yarışmalarında çeşitli konular üzerinde sazı ve sözü ile başarı göstermiştir. 1966 yılında Konya Âşıklar Bayramı'na katılmış,

burada çalıp söylemiş ve söylediği “Muradım” destanî şiiriyle birincilik ödülünü almıştır.

Şemsi Yastıman irticali olmasına rağmen daha ziyade bir kalem şairidir. Sanatçı olarak, şiirlerinde daha çok devrinin sosyal ve toplumsal konularını işlemiş bunlardan destan, taşlama, övgü ve nasihat türünde eserler vermiştir.

Eserlerinden bazıları şunlardır:

1. Halk Dilinden 27 Mayıs Destanı, İstanbul 1960, Dizerkonca Matbaası.
2. Mehmetçik Destanı, 1946, İstanbul, İncili Çavuş Matbaası.
3. Sazdan Bilgiler, İstanbul, 1959 Dizerkonca Matbaası.
4. Şemsi Yastıman İhsan Hınçer, Sazdan Bilgiler, İstanbul, 1961.
5. Sazdan Düzenler, İstanbul, 19871.
6. Şemsi Yastıman’dan Şiirler, Ankara, 1964.
7. Türkten Türküler I. II, III, IV, İstanbul 1958,1959,1963,1969.
8. Sözden Türküler, İstanbul, 1970, Dizerkonca Matbaası.

Sonuç

Şemsi Yastıman sazı ve sözü ile Kırşehir’in adını Anadolu’ya ve tüm dünyaya tanıtan ünlü bir halk ozanıdır. Halk geleneğine bağlıdır. Milletini, vatanını ve bayrağını seven bir halk şairimizdir. Şiir ve deyişlerinde daha çok Kırşehir yöresel folkloruna ve diline önem vermiştir. Türk kültürü ve Türk folkloru bağlamında ayrı bir yeri vardır. Sanatı ve şiirleri konusunda üniversitelerimizde hakkında yüksek lisans tezleri hazırlanmıştır. Üniversite öğrencileri tarafından hakkında araştırma ve incelemeler yapılmıştır. Vefatının 23. yılında saygıyla ve rahmetle anıyor, mekânı gül gülistan olsun diyorum. Sözümü onun çok sevdiği Kırşehir için yazdığı “Memleket Hasreti” adını şiirinden birkaç dördlüğü ile bağlamak istiyorum:

*Hacıbektaş, Ahi Evran Sultanı
Aşık Paşa, Kaya Şeyhi cananı
İmarette neslim Şeyh Süleymanı
Uğrayıp hal, hatır sormak istiyom,*

*Ne büyüktür zevki yurdu görmenin
Kaç senenin hasretine ermenin
Dört bir yanda methedilen Terme’nin
Şifalı suyuna girmek istiyom*

*Halam sağ olsa da sesim duysaydı
Cebime devramel, iğde koysaydı
“Şunu da yi” diyerek alma soysaydı
Cevizi de dişle kırmak istiyom*

...
*Görürm’ola bu fakirin gözleri?
Delice Çayım, berrak özleri
Kısık kaya serinletir bizleri
Neyleyim denizi, ırmak istiyom*

*Kim sorarsa yazdın bunları niye?
Gelecek nesile kalsın hediye
Kırşehir’de doğdum, Türkmen’im diye
Her yerde göğsümü girmek istiyom*

*Ey Şemsi YASTIMAN, ümitli kulsun
Kısmet ise, gayen yerini bulsun
Hemşeriler buna vasıta olsun
Kırşehir’e selam vermek istiyom... (6)*

NOT: Şemsi Yastıman’ın bu destani şiiri, Kırşehir Belediyesi tarafından Büyük Terme Otelinin yakınında Muharrem ve Neşet Ertaş’ın heykelinin bulunduğu yerde ve hemen yolun solunda Ş. Yastıman’ın bir büstü ve bu şiiri mermer bir taşa yazmışlardır. Böylelikle hatırasını yaşatmışlardır.

SONNOTLAR

- 1-Hür Anadolu Gazetesi, Ünlü Halk Ozanımız Şemsi Yastıman, Abdülkadir Güler, 5 Mart 1974, Ankara.
- 2-Şemsi Yastıman’ın Abdülkadir Güler’e yazdığı mektup, age.
- 3-Şemsi Yastıman’ın 01.01.1988 tarihinde Abdülkadir Güler’e yazdığı tebrikte yer alan şiir.
- 4-Şemsi Yastıman, Hayatı ve Eserleri, Dr. Erol Ülgen, İstanbul, 1995.
- 5-İhsan Hınçer, “ Aşık Şemsi Yastıman” Türk Folklor Araştırmaları, Yıl: 12, Cilt: 6, Sayı:134. Eylül 1960, s. 228, 2229. İstanbul.
- 6-Şemsi Yastıman, Hayatı ve Eserleri, Dr. Erol Ülgen, Ahi Kültürü Araştırma ve Eğitim Vakfı Yayını, No.: 4, İstanbul, 1995.
- 7-Hedef Aylık Gazete, Halk Ozanı Şemsi Yastıman, Abdülkadir Güler, Ankara, Mart 1975, s.5.

Cevremdeki iş, sanat, siyaset ve devlet adamları arasında, en çok kitap okuyan irfan sahibi iki şahsiyet tanıyorum. Bunlardan biri, 1960 ihtilâlinden hemen sonra, üstün bir dirayet ve liyakatle, iki yıl Kayseri valiliği yapan ve daha sonra Turizm Bakanlığı müsteşarı olan merhum Sedat Tolga, diğeri de Kayserili mümtaz iş adamlarımızdan Şaban Özkaramete'dir.

Sohbetlerinden son derece haz ve feyz aldığım bu iki müstesna şahsiyet, kendileriyle her görüşmemizde, mutlaka o günlerde yeni çıkan kitaplardan bahseder ve edindikleri bilgi ve intibalarını, üşenmeden, büyük bir zevkle anlatırlardı... O yıllarda piyasaya henüz çıkmış kitapları nasıl takip ve elde ettiklerine, ne zaman ve nasıl okuyabildiklerine gıpta ile hayret ederdim.

Onlardan hâlen Ankara'da yaşayan Şaban Özkaramete, kitaba olan merak ve alışkanlığını, aynı istek ve titizlikle sürdürmektedir... Diyebilirim ki, özel kitaplığımdeki, Osmanlı tarihi ve Millî Mücadele dönemi ile ilgili kitapların birçoğunu, bana Şaban ağabey ya tavsiye etmiş, ya da bizzat imzalayarak lütfetmiştir.

Elimden bırakmadığım “Ayaklı Kütüphaneler” isimli kitabının takdim yazısında, değerli araştırmacı yazar Dursun Gürlek diyor ki:

“...Güçlü bir hâfızanın, keskin bir zekânın, olağanüstü bir gayretin, akıllara durgunluk verecek bir okuma aşkının ve şevkinin ortaya çıkardığı seçkin simalara, dört başı mamur ilim adamlarına biz, ‘allâme’, ‘canlı kitap’, ‘ayaklı kütüphane’ gibi isimler ve unvanlar veriyoruz.

İslâm tarihi dikkatli bir gözle incelenirse böyle mütebahhir âlimlerin, koca koca kütüphaneleri kafalarında taşıyan ilim ve irfan adamlarının, kültür dünyaları okyanuslar kadar engin, hazineler kadar zengin hocaların, bilginlerin, büyük bir yekûn tuttuğunu görürüz...”

İşte, günümüzde böylesine “Ayaklı Kütüpha-

ne” diyebileceğimiz bilge ve âbide şahsiyetlerden birinin de Şaban Özkaramete olduğunu, hiç tereddütsüz ifade etmek istiyorum.

1927 yılında Kayseri’de doğan Şaban Özkaramete, ilkokula, o zaman Kıcıkapı semtindeki kilisenin müstemiâtında hizmet veren ve sonradan Ahmet Paşa İlkokulu ile birleştirilen “Metemektebi”nde başladı. Kayseri Lisesinden sonra, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesinden mezun oldu. Avukatlık stajını Ankara Adliyesinde yaptı... Buna rağmen, fiilen avukatlık yapmayan Özkaramete, 1950 yılından beri Ankara-Siteler’de kerestecilik ticareti ile uğraşmaktadır.

Lise çağlarından itibaren, sosyal ve kültürel faaliyetlerin içinde bulunan Özkaramete, yıllardan beri, gerek şahsen, gerekse merkezi Ankara’da bulunan Kayseri İli Yardım Derneği aracılığı ile fakir durumda olan yüzlerce yükseköğrenim öğrencisine, karşılıksız burs vermektedir. Ayrıca, Kayseri ve Ankara’daki birçok sosyal, ilmî ve kültürel etkinliklere de maddî ve manevî yönden geniş katkı sağlamaktadır.

Nâdide eserlerle müzeyyen çok zengin bir özel kütüphaneye sahip olup, Kayseri ile ilgili olarak kaleme aldığı, tarihî ve sosyal konuları ihtiva eden anekdotları, kitap hâlinde yayınlamanın hazırlığını sürdürmektedir.

Kayseri’nin dünü bugünü ve tarihine son derece vakıf olması dolayısıyla 2002 yılında Kültür Bakanlığı Yayınları arasında yer alan “Kayseri Ansiklopedisi”ni hazırladığımız sıralarda, görüşlerinden son derece yararlandığımı, burada şükranla belirtmek istiyorum. Fakat nasıl olup da ansiklopedinin o ilk baskısında, kendisine yer vermemiş olmamızın derin üzüntüsü ve ezikliği içinde bulunuyorum.

Bu vesile ile yine hemen tebarüz ettirmek isterim ki aradan geçen 15 yıla yakın süre içindeki gelişmelerle, ansiklopedideki güncelleştirme ve nok-

sanlıklarla birlikte, elbette başarılı bir iş adamı ve örnek bir Kayserili olarak, kendisi tamamlanmakta olan yeni baskıda geniş şekilde yerini bulacaktır...

Yarım asrı geçen süreden beri uzakta olmasına ve hiçbir suretle siyasi ve şahsi ihtirası bulunmamasına rağmen, doğum yeri olan Kayseri'deki siyasi ve aktüel konuları, Ankara'dan nerdeyse günü güne takip ettiğine, çeşitli konularda ilgili ve ileri gelen şahsiyetlerle, garazsız ivazsız istişarelerde bulunduğuna yakından şahit olmaktadır.

Aynı zamanda "okumuş Kayserili bir iş adamı" olarak, müşterilerinin ve hemşerilerinin engin bir güven ve teveccühüne mazhar olan Şaban Özkaramete, ailesinden tevarüs eden edep, ahlâk, şefkat, nezaket ve tevazuu ile de gerçekten örnek alınacak bir şahsiyet olarak temayüz etmiştir.,

Bu üstün meziyet ve hasletlerin icabı olmalıdır ki büyük küçük demeden, hemen bütün tanıdıklarını, bayramlarda ve özel günlerde mutlaka arayıp, hâl hatır sorarak, tebrik ve iyi temennilerini sunmayı asla ihmal etmediği bilinmektedir.

Beni veya bizi tanımayanlar arasından, samimiyeti mutlak olan bu görüş ve düşüncelerimizi, bir riya ve tabasbus olarak yorumlayanlar çıkabilir... Oysa onunla aramızdaki sevgi ve saygıya dayanan hususatın, öylesine basitliklere tevessül edilmesine hiç tahammül ve ihtiyacı yoktur ve olamaz...

Sanat ve kültür alanında kendilerini rehber edindiğim ve örnek almağa çalıştığım bir kısım muhterem zevatın önde gelenlerinden biri olarak, Şaban Özkaramete Ağabeyimize, sağlıklı ve huzurlu nice yıllar temennisiyle gönülden saygılar sunarım...

YANLIŞ MI YAZILMIŞ!

Bir ignliiz üvnsertsinede ypalın arşatıramya gröe, kleimleirn hrfalreiinn hnağı sridaa yzalıdkılraı ömneli dğeliimş. Öenlmi oaln brinci ve snonucnu hrfain yrenide omlsaımyuş. Ardakai hfralerin srisası kriaşık oslada ouknyourumş. Çnükü kleimlrei hraf hraf dğeil btüün oalark oykuorumuşz.

Bakin nasıl düzgün okudunuz, ilginç değil mi?

BENİ ASKERE ALSINLAR

Nefes kesil kalp durulsun
Acz beden cenkle ulusun
Vatana kalleş vurulsun
Beni askere alsınlar

Bir ızdırıp şu vatandaş
Ölüm emri askere aş
Nefret ile eğilmez baş
Beni askere alsınlar

Nimet ettik kalleş biçtik
Bir ölünce bin dirildik
Zamanı da ilaç bildik
Beni askere alsınlar

Vatan desin de evladım
Sağır olsun bu feryadım
Aslanımı uğurladım
Beni askere alsınlar

Düşman mısın kardeş misin
Nankör köpek neredesin
Bir ölünün peşindesin
Beni askere alsınlar

Ölsün evlat vatan için
Can çekişsin devlet için
Bu yerlere gelmek için
Beni askere alsınlar

Kırmızıdır kanım rengi
Bir dağdır bitmez diken
Şehid olup dönsem geri
Beni askere alsınlar

Gamze NİĞDELİOĞLU

*Hangi sözlerle ninem gönlünü açmışsa bana,
Ben o sözlerle gönül vermedeyim sevgilime.
Sözlerim ninni kadar duygulu olmak yaraşır,
Bağlıdır çünkü dilim gönlüme, gönlüm dilime.*

(Faruk Nafiz ÇAMLİBEL)

Gökyüzünde bulut yoktu. Dumanlı Dağı'nın tepeleri alabildiğine ıssızdı. Günün bu saatinde gökten yağmur, kar yerine karanlık yağıyordu. Koyu bir karanlığın örtüsüne sarılmış bu dağın doruklarında, her şey kurda, kuşa ve eşkiyaya teslimdi. Hava sıcaktı. Kısa boylu makiler, rüzgâra hasret sessizce duruyor, sıcağın bitap düşmüş yorgun insanlar gibi kımıldamak bile istemiyordu. Karanlığın içinde, yılan çıyan ve akrep cinsinden sürüngenler bile ortada yoktu. Ürkütücü havanın atmosferinden mi? Bilinemez bir nedenle, her şey bir şeylerden korkmuş, sinmiş gibiydi. Kayalar, yer ve gök, derin bir sessizliğin sükûneti içinde prangaya mahkûm esirler gibi yorgun, bezgin kımıldamadan duruyordu. Dumanlı'nın tepesinde çataklar, uçurum, yer yer çukurluklar vardı. Tırmanmak ya da yürümek için oldukça riskli bir bölgeydi.

Kayaların arasında, beden siperlerinde sessiz ama yıldırım gibi güremeye hazır, bir aslan temkiniyle, ağır ve sakın, benliğinden köpürüp taşmaya hazır, genç, yiğit subaylardan oluşan özel tim, gecenin karanlığında, temkinli adımlarla geldikleri, sınır ötesi bölgeye uzun süredir hâkim bir vaziyette pusuda bekliyorlardı. Önemli bir görevi yerine getirmek üzere heyecanlı bir bekleyişe geçmişlerdi.

Gecenin karanlığı bir yorgan gibi her şeyi örtmeye başladı. Karanlık Dumanlı da duman gibi her şeyi örtmüştü. Özel tim komutanı, bir gölge gibi sessizce, ama kaya gibi vücuduna benzeyen kaslarıyla kayalarla uyum sağlayan bir kütle gibiydi.

Buldukları yer, Dumanlı Dağı'nın İran sınırına yakın, çok iyi bilmedikleri bir bölgesiydi. Kaya gibi sert bakışlarıyla vatan, görev kurbanı olmaya hazır Türk subaylarının bedenlerinden yayılan azametle bütün mevcudat, ürkek, titrek sükûnet altında sinmişti. Özel tim, sardıkları bu bölgeye hâkim olmanın rahatlığı, sakinliğiyle inatla, kararlılıkla ve sabırla bekleyişe geçmişti.

Bu görev önemliydi. Her şey kusursuz bir planla şimdiye kadar istedikleri gibi gitmişti. Görev aynı şekilde tamamlanmalıydı. Timdeki aslanlar yara bile almadan bu uğursuz yerden çıkarılmalıydı. Tim daha zor görevleri başarıyla tamamlamıştı şimdiye kadar. Bu defa sınırı geçip İran topraklarındaydılar. Yerel kuvvetlere de kendilerini hissettirmeden sessiz ve sakın görev başarılı sonra, bu bölgede adeta buharlaşmalıydılar.

Teğmen, gece görüşü dürbünüyle çevreyi kontrol etti. Kimse yoktu. Çevrede yaprak bile kımıldamıyordu. Komutanın verdiği talimatları düşündü. İran'dan gelen militanlar sınırı geçmemeliydi. Kendi kendine "Yıllardır süren bu mücadele, düşük yoğunluklu bir savaş." diye düşündü. Beyninin içinde dolaşan düşünceleri durduramıyordu: "Bu savaş ne zaman bitecek, son bulacak? Çanakkale'yi beraber geçilmez kılmadık mı? Kurtuluş Savaşında kanlarımızı dökerek bu toprakları, tekrar vatan yapmadık mı?" sorularıyla meşgulken karanlığın içinde bazı sesler duyuldu. Gelenler vardı. Gelenlere doğru namlusunu çevirdi. Elindeki fotoğrafa kamuflejın altından aydınlattığı fenerin ışığında bir kez daha baktı. Hedefinin yüzünü beynine kazımak istiyordu.

Karanlığın içinden bazı sesler duyuldu. Bekledikleri militan grup kendilerinden emin, rahat tavırlarla bir ateş yakmış, ateşin aydınlığıyla tüm uzuvlarıyla ortaya çıkmışlardı. Dinlenmek istiyor gibiydiler. Tüfeğin dürbünüyle hedefini aradı. Az sonra yüreğindeki hainlik yüzüne vurmuş bir teröristin kara bakışlarına odaklandı. Hedefi iyice belirledi. Timdekilerle gerekli şekilde işaretleştikten sonra tetiği çekti. Mermi sesini duyan tim, önceden belirlenmiş hedeflerine doğru çevirdikleri tüfeklerinin tetiğine bastılar. Ateşin etrafında beş karaltı kayaların üstüne birer birer düştü.

Aman demeye fırsat bulamadan kurşunu yiyen hainler, Allah'ın adını bile ağzlarına alamadan öylece devrildiler.

Aniden sağ taraftaki bir kovuktan grubun koruması olduğu anlaşılan iki teröristin namlusundan çıkan mermiler vızıltıyla geçti başlarının üzerinden. Duruma hazırlıklı olan timden iki subayın namlusu o tarafa odaklanır odaklanmaz, tetiğin saldırdığı mermiler görevlerini biliyor olmanın kararlığıyla hedeflerini bulmuştu bile. O gün Dağlıca'da atılan mermiler bile kimi vuracağını biliyordu.

Az sonra, derin bir sessizlik sardı etrafı. Topu topu iki dakika ya da üç, hareket ancak bu kadar sürmüştü. Özel tim etrafı gözetledi ve dinledi. Sürünerek yer değiştirdiler. Yaklaşık iki, üç dakikalık bekleyişten sonra, sıçrayarak kalkıp etrafı kolaçan ettiler.

Nihayet emniyette olduklarından emin oldular. Özel timden başka bölgede canlı yoktu.

Tim komutanı yanındakilerle birlikte ateşin yanına yaklaştı. Ateş hemen söndürüldü. Talimata göre, teröristlerin yanlarında bulunan, hard-disk, bellek, çeşitli dokümandan oluşan belgeler ve uyuşturucu için kullanılacağı belirlenen paralar alınmalıydı.

Tim komutanı az önce şakağından vurduğu teröristin üzerine doğru eğildi. Teröristin cebinden çıkan pasaporttaki kimliğine göre, yerde yatan ceset Ermeni asıllıydı. Belleği, teröristin göğsüne gizlediği, üzerinde haç bulunan kolyenin içinden eliyle koymuş alırken "Gelen istihbarat doğruymuş" diye düşündü. Yerde yatan diğer iki cesedin üzerinde kimlik çıkmamıştı. Ama vücutlarına kazınmış haç dövmeleri, aslında kimliklerini ele veriyordu. "Teröristler bizim vatandaşımız değil!" diye düşündü tim komutanı. "Bunlar, çok uluslu bir örgüt." dedi kendi kendine. "Türk'e düşman olan herkes el ele vermiş olmalı" diye ekledi. "Hainler!" diye söylenerek, elindeki telsizin mandalına bastı:

- Kartal 1, Kartal 3, tamam.

Karşıdan gelen ses:

- Dinliyorum, tamam.

- Hedef ele geçti. Toplam yedi, tamam.

- Anlaşıldı, tamam.

- Kanat malum yere geliyor, tamam.

Timdeki diğer subaylar, silah ve teçhizatları almış, diğer örgütsel dokümanlar toplanmıştı. Subayların birinin kolundan kan sızıyordu.

Tim komutanı, telsizin mandalına bir daha bastı:

- Arslanlardan biri yaralı, tamam.

Helena istikametinde uçan helikopter timi gördüğünde eğildi. Tim komutanı yaralı subayın omuzuna girerek, helikoptere çıkmasına yardımcı oldu. Tim komutanı ile beraber diğer subaylar helikoptere hızla yerleştiler. Ardından, helikopter gecenin koyu karanlığında bir kuş gibi süzüldü.

Tim komutanı aşağıya baktı. Dumanlı'da duman dahi yoktu...

BERCESTE MISRALAR

ÇINAR

Hüzün dağlar misali, gözyaşı(m) pınar oldu
Diktiğimiz fidanlar; boy verdi, çınar oldu

DOYUMSUZ

Dünyayı verseler de hâlâ açsın, doymazsın
Allah'ın cennetine senden gayri koymazsın

SOSYETE HATİBİ

Her kese(ye) fetvan var, sosyete hatibisin
Sözüne bakılırsa cennetin kâtibisin

HUYUMUZ

Bedeli ağır olur, bulanırsa suyumuz
Uysal koyun değiliz, yumuşaksa huyumuz

YILANLAR VE YALANLAR

Tabiatı sokmaktır, dost olmaz yılanlardan
Hakikat kılığında, usandık yalanlardan

DİKİNE GÖMMEK

Alınlardan ter akmaz, taşlaştığında yürek
Yan gelip yatanları dikine gömmek gerek

BELA YAĞMURU

Hainlerin üstüne gökten belâ yağacak
Anaların tükürüğü katilleri boğacak

M. Nihat MALKOÇ